

Tahir Harîmî Balcıoğlu: Hayatı ve Eserleri (1893-1951)

Tahir Harîmî Balcıoğlu: His Life and Works (1893-1951)

*Eren YAVUZ**

ÖZ

Tahir Harîmî Balcıoğlu, 1893-1951 yılları arasında yaşamış, çok sayıda eser kaleme almış bir fikir adamıdır. Tahir Harîmî'nin eğitim hayatı Edremit'te başlar, İstanbul'da Elmalılı Hamdi Yazır'dan aldığı derslerle devam eder. Ezher Üniversitesindeki eğitiminden sonra, Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin Cephesi'nde ihtiyat zabiti namzeti olarak görev yapmış, İngilizlere esir düşmüştür. Yaklaşık bir yıl süren esaretten kurtulduktan sonra başladığı Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki vaizlik memuriyetini, ölümüne kadar devam ettirmiştir. Tahir Harîmî Balcıoğlu, hayatının büyük bir kısmını Edremit ve çevresinde geçirmiş, maddî yetersizlik nedeniyle eserlerini bastıramamıştır. Çağdaşı ilim, fikir ve edebiyat çevreleriyle ilişkilere sahip olmuş; Mehmed Âkif, Ruhi Naci Sağdıç, M. Rahmi Balaban, Hilmi Ziya Ülken, Mükrimin Halil Yinanç, Musa Carullah ve Eşref Edip gibi isimlerden oluşan bir kültür çevresi edinmiştir. İlimler tarihi, mitoloji, felsefe, tasavvuf, tarih, hatırat, roman ve şiir gibi farklı alanlarda eserler vermiş, Türkiye'de kütüphane tarihi ile ilgili ilk çalışmalardan birini kaleme almış, farklı dergilerde çok sayıda yazısı yayımlanmıştır. Kaynaklarda Tahir Harîmî hakkında birbirinin tekrarı olan kısıtlı bilgiler bulunmaktadır. Eserlerinin büyük kısmı ise yazma nüshalar halinde ve terekesinde yer aldığı için bilinmemektedir. Bu makalenin amacı, arşiv belgeleri ve kendi kaleminden çıkan metinleri ön plana alarak Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermektir. Çalışmanın ilk bölümünde, Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun hayatına dair Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi'nde bulunan özlük dosyası, hatıratı ve kendisi hakkında yazdığı otobiyografik metinlerden elde edilen bilgiler bulunmaktadır. İkinci bölümde ise müellife ait eserlerin nüshaları ve içeriklerine değinilecektir. Bu eserler; Tahir Harîmî'nin terekesindeki yazma metinleri, yazdıktan sonra Millet Kütüphanesi'ne vakfettiği çalışmaları ve basılmış kitaplarıdır. Çalışmanın sonunda ise çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarının bibliyografyası yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tahir Harîmî Balcıoğlu, biyografi, Edremit, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi, Birinci Dünya Savaşı

ABSTRACT

Tahir Harîmî Balcıoğlu is an intellectual who lived between 1893-1951 and wrote many works. Tahir Harîmî's education life begins in Edremit and continues with the lessons he took from Elmalılı Hamdi Yazır in Istanbul. After his education at Azhar University, he served as a reserve officer in the Palestine Campaign during the First World War, and was captured by the British for a year. He continued his ministry of preaching in the Presidency of Religious Affairs, which he started shortly after he was released from captivity, until his death. Tahir Harîmî Balcıoğlu spent most of his life in Edremit and its surroundings, and could not publish his works

* Dr. Programı Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye, erenyavuz@gmail.com (<https://orcid.org/0000-0003-2045-7473>).

due to financial insufficiency. He had relations with his contemporary scientific, intellectual and literary circles; He acquired a cultural circle consisting of names such as Mehmed Âkif, Ruhi Naci Sağdıç, Mustafa Rahmi Balaban, Hilmi Ziya Ülken, Mükrimin Halil Yinanç, Musa Carullah and Eşref Edip. He produced works in different fields such as history of sciences, mythology, philosophy, mysticism, history, memoirs, novels and poetry, wrote one of the first studies on library history in Turkey, and published many articles in different journals. There is limited information about Tahir Harimi in the sources, which is repetitive. Most of his works are not known because they are in manuscript copies and in his estate. The aim of this article is to give information about Tahir Harimi Balcıoğlu's life and works by highlighting archival documents and texts with his own words. In the first part of the study, there is information about Tahir Harimi Balcıoğlu's life from the personal file, memoirs, and autobiographical texts he wrote about himself in the Presidency of Religious Affairs Archive. In the second part, the copies and contents of the works of the author will be mentioned. These works are; the manuscripts in Tahir Harîmî's estate, the works he donated to the Millet Library, and published books. At the end of the study, there is a bibliography of his articles published in various newspapers and magazines.

Keywords: *Tahir Harîmî Balcıoğlu, Biography, Edremit, Archive of the Presidency of Religious Affairs, The First World War.*

Extended Summary

Tahir Harîmî Balcıoğlu is an intellectual who has been involved in many activities in the political, military and cultural conditions of his period throughout his life, which started in the last period of the Ottoman Empire and continued in the Republican Period. However, Tahir Harîmî was not as well known as his contemporary intellectuals, as he spent most of his life in and around Edremit and was far from the center of science and culture like Istanbul. Likewise, the fact that there is not enough information about his works and even that only a few of his works can be accessed is directly related to his lack of financial means to publish his books. The sources from which information can be obtained about Tahir Harîmî Balcıoğlu's life are divided into three. First, the registry file in the Archive of the Presidency of Religious Affairs is a source that gives direct information about Tahir Harîmî's life. In these documents, the stage of Tahir Harîmî's mission as a preacher in Religious Affairs can be followed. In addition, Tahir Harîmî's life can be determined from his birth to his death with the help of the copy of the identity card, the certified identity card, the certificate of his education in Egypt, the documents showing his military rank, and the doctor's reports about his illnesses. The autobiographical texts about himself are also primary sources. Secondary sources are the biographical writings about Tahir Harîmî. Born on April 23, 1893, Tahir Harîmî went to Istanbul after his first education in Edremit. Tahir Harîmî, who went to Egypt to study at Azhar University in 1912, was captured in the Palestine Campaign during the First World War. He spent most of his captivity in Egypt, where he was taken with his captive convoys, and his captivity ended on 10 September 1919. Tahir Harîmî, who started his duty as a preacher in the Presidency of Religious Affairs on 01.07.1938, continued this duty until the end of his life. He was treated for various diseases starting from 1939 until his death in September 1951, and died in Edremit on 18.09.1951. Tahir Harîmî, who was influenced by Mehmed Akif's poetry during the Second Constitutional Period, established a friendship relationship with Mehmed Akif in the later periods of his life. Tahir Harîmî, met with names such as Ruhi Naci Sağdıç, Mustafa Rahmi Balaban, Hilmi Ziya Ülken, Mükrimin Halil Yinanç, Süheyl Ünver, Musa Carullah and Eşref Edip. His works are divided into three groups: the manuscripts in his estate, the works he donated to the Millet Library, and the books that were published. Hilmi Ziya Ülken, in a letter he wrote to Tahir Harîmî's family, recommends simplifying the book with regard to *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*, which is one of his unpublished books. His work *Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler* was written to complete the deficiencies he saw in Ebül-Âlâ Afîf's book named *el-Melametiyye*

ve's-sufiyye ve ehlü'l-fütüvve. Sünûhât-ı Esaret is Tahir Harîmî's memories of the days of captivity spent among the British soldiers for a year. In addition, there are twelve poems of Tahir Harîmî and his writings on literature in this memoir. *İnsanlığın Müstakbel Dini*, Tahir Harîmî's work on the relationship between humanity and the religion of Islam and that the problems experienced can be solved only with Islam consists of three volumes. In *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*, the definition of mythology and its importance for science and literature are emphasized, and the place of mythology and legends in Turkish, Iranian, Indian, Egyptian, Arab and Greek cultures is examined in the following sections. The book of *Şeyhülislam İbnü't-Teymiyye* consists of turning the relevant chapter of into a separate book in the XVII. *Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi. Semavî Dinlerin Mukaddes Metinleri* is the same as the section titled "Semavî Dinlerin Mukaddes Metinleri" in his book, *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler. Gün Görmeyen Sokak* is a novel written by Tahir Harîmî in his own handwriting and in Ottoman Turkish. *Edebiyatta Mitoloji* is about the influence of mythology on Western literature in the 14th and 15th centuries. *Naklî İlimler Tarihi*, is his work that he donated to the National Library. It focuses on how sciences such as the Qur'an, hadith, fiqh and kalam have developed since the past and how they have influenced our day. *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar* consists of two volumes that Tahir Harîmî donated to the National Library. Tahir Harîmî searches for the secret of truth, life, creation and science within the framework of philosophy-mythology. *Konya Selçuklu Sultanları ve Bâtınîler* is Tahir Harîmî's historical novel. The book, which the author donated to the Millet Library, was published in 2015. *Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları* was also donated to the National Library by Tahir Harîmî and published in 1940, 2017 and 2019. Tahir Harîmî mentions about the understanding of books in Islamic civilization, libraries and the history of libraries in the *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler*. It was published in 1931 and 2018. *Tarihte Edremit Şehri* is the work Tahir Harîmî wrote about Edremit, where he was born, grew up and spent most of his life, and was published in 1937. *Karnak Mabedinde Bir Gece* is the author's work on his visit to the Karnak Temple in Egypt and was published in 1938. Many of his articles have been published in periodicals such *Sebilü'r-Reşâd*, *Kutlu Bilgi*, *Mihrâb*, *Sırât-ı Müstakîm*, *Kaynak*, *Türk Dili*, *Karabük*, *Gençleryolu*, *Ceride-i Sufiye*, *Teârûf-i Müslimîn*, *Müslüman Sesi* and *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*.

Giriş

Tahir Harîmî Balcıoğlu, Osmanlı Devleti'nin son döneminde başlayan Cumhuriyet Dönemi'nde devam eden hayatı boyunca Mısır'da eğitim görmüş, vaizlik memuriyetinde bulunmuş, bunun yanında tarih, edebiyat, felsefe ve ilahiyat alanlarında bilgi birikimini yansıttığı eserler kaleme almıştır. Ancak Tahir Harîmî'nin hayatı ve eserleri hakkında sınırlı ve birbirinin tekrarı bilgiler az sayıdaki kaynaktan yer almıştır. Bu durumun en büyük sebebi, Tahir Harîmî'nin hayatının büyük bir kısmını Edremit ve çevresinde geçirerek İstanbul gibi ilim ve kültür merkezinden uzak kalmasıdır. Özellikle eserleri hakkında yeterli bilginin olmaması hatta eserlerinin çok az bir kısmına ulaşılabilmesi de Tahir Harîmî'nin, çağdaşı fikir adamları kadar tanınıp bilinmesine engel olmuştur. Eserlerinin az biliniyor oluşu ise Tahir Harîmî'nin kitaplarını bastırarak maddî imkanlardan uzak olması ile doğrudan ilgilidir.

Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun hayatı ve eserleri hakkında bilgi veren ilk metinler Mustafa Onbay'ın *Edremit* gazetesinde "Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu" başlığı ile 1961 yılında kaleme aldığı yazı,¹ ve Mehmet Salim'in *Politika* gazetesinde yayımlanan "Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu" başlıklı yazısıdır.² Zekeriya Özdemir de

¹ Mustafa Onbay, "Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu", *Edremit*, 8 Ağustos 1961, 3; Mustafa Onbay, "Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu", *Edremit*, 9 Ağustos 1961, 3.

² Mehmet Salim, "Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu", *Politika*, 23 Kasım 1999, 5.

Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e isimli ansiklopedik çalışmasında Onbay ve Salim'in yazılarından faydalanarak bir biyografi kaleme almıştır.³

Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun hayatı ve eserleri hakkında Yunis Balta'nın *Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Düşünce Dünyası*⁴ ve Ceren Karpuz'un *Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Faaliyetleri*⁵ adlı yüksek lisans tezleri bulunmaktadır. Nurettin Midilli *Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi: Tarihçe, İşleyiş ve Organizasyon*⁶ adlı yüksek lisans tezinde Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi'ne bağışlanan kitapları dolayısıyla Tahir Harîmî'nin hayatından kısaca söz etmiştir.

Bu çalışmada yukarıda zikredilen kaynaklardan farklı olarak, arşiv belgeleri ve terekesindeki eserlerinden de faydalanarak Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun hayatı hakkında bilgi verilmesi, kaynaklarda geçmeyen ve adı geçse de içeriği bilinmeyen eserlerinin tanıtılması amaçlanmaktadır.

1. Hayatı

Tahir Harîmî'nin hayatı ile ilgili en önemli ve birincil kaynaklar Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi'nde bulunan özlük dosyası, esaret hatıraları ve yazma eserlerine düştüğü otobiyografik mahiyetteki notlardır. İkincil kaynaklar ise Tahir Harîmî hakkında daha önce kaleme alınmış biyografi metinleridir.

1.1. Doğumu ve Ailesi

Tahir Harîmî Balcıoğlu; tasdikli nüfus kağıdı suretinde,⁷ nüfus hüviyet cüzdanı suretinde⁸ ve memurlara mahsus tercüme-i hâl varakasinda⁹ yer alan bilgilere göre hicri 1310'da Edremit'te doğmuştur. *Nakli İlimler Tarihi* isimli eserinin girişinde kendi kaleme aldığı tercüme-i hâl yazısında¹⁰ ise doğum tarihini rumi 11 Nisan Pazar 1309 senesi olarak kaydeder ki miladi olarak 23 Nisan 1893 tarihine tekabül etmektedir.¹¹

Tahir Harîmî kendisi hakkında bilgi verirken aile soyunu Şemseddin Fenarî'ye dayandırır.¹² Babasının dedesi İsmail Bahaüddin Efendi, devrin münevverlerinden Kethüzade Arif Efendi ile beraber Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi'nin müdavimlerindendir. Yeniçeriliğin

³ Zekeriya Özdemir, *Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e*, (Ankara: Edremit Belediyesi, 2000), 544-545.

⁴ Yunis Balta, "Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Düşünce Dünyası", (Yüksek lisans tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2019).

⁵ Ceren Karpuz, "Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Faaliyetleri", (Yüksek lisans tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, 2021).

⁶ Nurettin Midilli, "Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi: Tarihçe, İşleyiş ve Organizasyon", (Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2020), 68-69.

⁷ Tasdikli Nüfus Kağıdı Sureti, 1941, Dosya no: 23311, Gömlek no: 2794, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA).

⁸ Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, 1938, 23311, 8111.1260, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

⁹ Memurlara Mahsus Tercüme-i Hal Varakası, 1938, 23311, 1707.193, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

¹⁰ Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, [I]. Bkz.: Ek-1.

¹¹ Tahir Harîmî'nin *Nakli İlimler Tarihi*'nin istinsahı ile ilgili yazdığı 1940 tarihli notta 47 yaşında olduğunu ifade etmesi de bu doğum tarihi bilgisini teyit etmektedir. Ceren Karpuz'un tez çalışmasının ekler kısmında gösterilen ve Tahir Harîmî'nin ailesi tarafından temin edilen nüfus kayıt bilgilerinde yer alan Miladi 01.07.1894 tarihi, Tahir Harîmî'nin özlük dosyasındaki belgelerle ve *Nakli İlimler Tarihi*'ndeki doğum tarihi bilgisi ile uyuşmamaktadır. Bunun yanında tezin içerisinde verilen 23 Nisan 1894 tarihi, aynı şekilde Zekeriya Özdemir ve Mehmet Salim'in verdiği 1892 ve Mustafa Onbay'ın verdiği 1882 tarihleri de hatalı kabul edilmelidir. Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, 354; Karpuz, "Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Faaliyetleri", 9, 118; Özdemir, *Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e*, 544; Onbay, "Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu", 3; Salim, "Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu", 5.

¹² Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, [I].

kaldırılması ve Bektaşî tekkelerinin kapatılması sonrası Kethüzade Arif Efendi Manisa'ya, Bahaüddin Efendi ise Biga'ya sürülmüş ve II. Mahmud devrinde sürgünde iken vefat etmiştir.¹³

Tahir Harîmî'nin babasının adı Hacı İbrahim Ethem, annesinin ismi ise Zeynep'tir.¹⁴ Evlenmeyen¹⁵ Tahir Harîmî'yi, Malik Aksel *Sanat ve Folklor* kitabında evlenmeyip sadece kitapla ilgilenmiş, geniş birer kütüphane sahibi olmuş pek çok kişiden biri olarak zikreder.¹⁶

1.2. Eğitimi

Tahir Harîmî, Edremit'teki ilk derslerini Pirinneci Hafız ve Demircizade isimli hocalardan alır.¹⁷ Edremit'te hafızlık eğitimi¹⁸ alan Tahir Harîmî, 1909 yılında İstanbul'a gider ve Elmalılı Hamdi Yazır'dan Arapça dersleri görür. Yine Elmalılı'nın tavsiyesiyle 1912 yılında Mısır'a gider¹⁹ ve Câmîü'l-Ezher'de iki sene müddetince yüksek İslam ilimleri eğitimi görür.²⁰ Buradaki hocalarından bazıları, Mısır müftüsü Şeyh Behid, Şeyh Samlunî ve Tahir Harîmî'nin icazetnamesini veren Şükrü bin Hıfzî el-Medenî'dir.²¹ Tahir Harîmî'nin bildiği diller²² Arapça ve Farsça başta olmak üzere anlam çıkarmaya yetecek derecede İngilizcedir.²³

1.3. Askerlik görevi ve esarete düşmesi

¹³ Tahir Harîmî'nin büyük dedesi ile verdiği bilgilerden birisi de Bahaüddin Efendi'nin büyük bir kütüphanesi olduğu ve ehil olmayan kişiler nedeniyle bu kütüphanenin yok olduğudur. Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler*, (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2018), 451; Salim, “Unutulmuş Bir Araştırmacı”, 5.

¹⁴ Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, 1938, 23311, 8111.1260, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; Memurlara Mahsus Tercüme-i Hal Varakası, 1938, 23311, 1707.193, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

¹⁵ Çocuk sahibi olmayan Tahir Harîmî Balcıoğlu, yeğeni Sabahattin Kocabalcıoğlu'nu evlatlık almıştır. [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Evlatlık Sahibi Olduğunu Bildiren Müftülük Yazısı], 1951, 23311, 24641, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

¹⁶ Malik Aksel, *Sanat ve Folklor*, (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1971), 154.

¹⁷ Onbay, “Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu”, 3; Özdemir, *Adramyrtion'dan Efeler Toprağı Edremit'e*, 544.

¹⁸ Balcıözade Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, [I]; Salim, “Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu”, 5; Özdemir, *Adramyrtion'dan Efeler Toprağı Edremit'e*, 544.

¹⁹ Tahir Harîmî *Tarihte Edremit Şehri* kitabında, yörenin bir âdeti olarak hıfza başlayan çocukların Hafız Dede'nin kabrine götürüldüğünü, kabirden bir taş alındığını ve hafızlık tamamlanınca geri getirildiğini anlatır. Hafızlığa başladığında Tahir Harîmî de annesi Zeynep Hanım tarafından Hafız Dede'ye götürülür ve hafızlığın tamamlanması niyetiyle kabirden bir taş alınır. Tahir Harîmî, 1910 yılında *Sırât-ı Müstakîm* dergisinde yayımlanan “Taşrada Hutbe ve Hatipler” başlıklı yazısında ismini “Edremitli Balcıözade Hafız Mehmed Tahir” olarak kaydetmiştir. Bu künyeden Tahir Harîmî'nin hafızlığını tamamladığı anlaşılmaktadır. Tahir Harimi Balcıoğlu, *Tarihte Edremit Şehri*, (Balıkesir: Vilayet Matbaası, 1939), 137; Hafız Mehmed Tahir, “Taşrada Hutbeler ve Hatipler”, *Sırât-ı Müstakîm*, C.3. S. 73 (1325): 331.

Tahir Harîmî, *Tarihte Edremit Şehri*'nde evlenme ve düğün âdetlerini anlattığı bölümde çocukluğuna ait bir hatıra olarak düğünlerde zurnacıların ağızları tükürükle dolduğunda karşılıklarına geçerek ekşi erik yediğini, ağızları iyice sulanan zurnacıların üfleme keserek öfkelenmelerini, bu hallerini seyretmeyi çok sevdiğini nakleder. Balcıoğlu, *Tarihte Edremit Şehri*, 152.

²⁰ Mehmet Salim ve Enver Dolgun, 1914'te “Edremit” isimli bir uçağın Kahire'ye gelmesi üzerine Tahir Harîmî ve arkadaşlarının uçağı görmeye geldiklerini ve uçağın ismini gören Tahir Harîmî'nin heyecandan bayıldığını aktarırlar. Ancak Tahir Harîmî, yazılarında ve kitaplarında böyle bir hatırayı nakletmemektedir. Salim, “Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu”, 5; Enver Dolgun. Edremit Teyyaresi. Erişim Tarihi: 10 Aralık 2021, <<http://www.tayyareci.com/bagisucak/edremit.asp>>.

²¹ Salim, “Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu”, 5; “Onbay, “Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu”, 3; Balcıözade Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, [I]; Özdemir, *Adramyrtion'dan Efeler Toprağı Edremit'e*, 544.

²² Aslı Arapça Yazılı İcazetnamenin Mütercem Sureti, 1938, 23311, 8112.1261, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; Balcıözade Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, [I].

²³ Tahir Harîmî esaret hatıratında esir Osmanlı askerlerinin birbirlerine lisan dersi vermesinden hareketle zamanın en önemli meselelerinden biri olarak lisanı ve lisan öğrenmeyi gördüğünü ifade eder. Ancak özellikle Batı dillerinin öğrenilmesi Osmanlı toplumunda nadirdir. Avrupalılar, Şark'ın şu an izi kalmamış medeniyetlerinin lisanlarını bile öğrenirken Osmanlı'da bir Batı lisanını düzgünce konuşabilen insan sayısı çok azdır. Tahir Harîmî'l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, *Sünûhât-ı Esaret*, (1135), 68.

²⁴ Balcıözade Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701-1, [I]; Nâsir İnal, “Edremit'te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harîmî Balcıoğlu'nu Kütüphanesinde Ziyaret”, *Kitap ve Kitapçılık*, S. 13 (1936): 6.

Tahir Harîmî, Edremit Askerlik Şubesinde 15 Eylül 1333 tarihinde (15 Eylül 1917) ‘ikinci sınıf ihtiyat zabiti namzeti’ olarak askere alınır. 29 Temmuz 1334 tarihinde (29 Temmuz 1918) tarihinde ise Filistin cephesine gönderilir. Tahir Harîmî 8. ordunun emrine verilmiş; 46. fırka, 144. alay, 1. tabur, 3. bölükte görev yapmıştır.²⁴ 19 Eylül 1334’te (19 Eylül 1918) beraberindeki askerlerle birlikte İngilizlere esir düşer, 30 Eylül 1335 (10 Eylül 1919) tarihinde ise esaretten kurtularak aynı tarihte askeriye terhis edilir.²⁵

Tahir Harîmî, Nablus Savaşı’nda “Beynime inen sâika-i nagehanî zillet-i esaretin sefil sahifelerini kemal-i sûzişle gözlerimin önünde açtı, maddeten ber-hayat fakat manen ölmüş idim.”²⁶ sözleriyle anlattığı esarete nasıl ve nerede düştüğünü, esir olduğu dönemde kendisinin ve diğer askerlerin neler yaşadığını, *Sünûhât-ı Esaret* adlı hatıratının ‘Filistin Hezimetleri’ başlığı altında anlatır.²⁷ Tahir Harîmî ve üçüncü bölük askerlerinin bulunduğu tepe, 1334 yılında 18 Eylül’ü 19 Eylül’e bağlayan gece, düşman hücumuna uğrar ve topçu ateşi altına alınır. Üçüncü bölüğün askerlerinin siperlerde korunmaya çalıştığı tepe, daha sonra İngilizlerin süngü hücumunun hedefi olur ve dört tarafından çevrilir ki Tahir Harîmî’ye göre düşmanın taarruzunu düzensiz, perişan ve az bir kuvvetle engellemek zaten imkânsızdır.²⁸ Tahir Harîmî esarete düşmeden hemen önce bir İngiliz askerinin süngü hücumundan son anda kurtulur. Hatıratındaki ‘Geçirdiğim En Tehlikeli Dakika’ başlığı altında yaşadıklarını ve Osmanlı askerinin nasıl teslim olduğunu şöyle anlatır:

“Taarruz günü düşman sun’i sis ile saha-i ru’yetimizi tamamıyla setr etmiş, bulunduğumuz tepe kesif sis tabakasıyla boğulmuştu. Bundan istifade eden düşman piyadeleri yüz metre kadar sokulmuş, bir an tevakkuf eden topçu bombardımanını müteakip süngü hücumuyla siperlerimize doğru ilerlemişlerdi. İstikametime doğru bir İngiliz neferinin süngüsüyle hücumunu gördüm. Takriben yarım metre mesafede bir dest-i nagehanî, müstahlis bir mermi parçası neferi birden bire yere serdi. Elinden fırlayan silahın süngüsü siperin içinde üzerimden aştı. Bu tehlikeli ânın bu suretle savuşması üzerine kulağıma acı acı feryatlar geliyordu. Siperlerdeki efrad, düşmanın hunhar sine-i le’imine karşı saplamak üzere taşıdıkları süngülerinin ucuna mendillerini takmışlar ‘Teslim teslim’ diye bağırıyorlardı. Ben bu meftûriyet-i milliye karşısında gözlerimden kanlı yaşlar döktüm.”²⁹

Mehmet Salim ve Zekeriya Özdemir’e göre Tahir Harîmî, Kurtuluş Savaşı yıllarında Ayvalık cephesinde bulunmuş, Köprülü Hamdi Bey’in emrinde Edremit taburu takım komutanlığı görevini yerine getirmiştir. Ancak bu bilginin aksine³⁰ özlük dosyasındaki askeri safahatı gösteren belgeye göre Tahir Harîmî, Kurtuluş Savaşı’nda görev almamıştır.³¹ Bunun yanında, Tahir Harîmî, terhisinden sonra 1928 ve 1940 yıllarında iki defa daha silah altına alınır ve asteğmen rütbesiyle terhis edilir.³²

²⁴ Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, 1938, 23311, 8111.1260, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

²⁵ Askerlik Safahatının Tasdikli Örneği, 1940, 23311, 3292, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; Askerlik Safahat Cetveli, 1941, 23311, 432, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

²⁶ Tahir Harîmî’l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, 28.

²⁷ Tahir Harîmî’l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, 23-74.

²⁸ Tahir Harîmî’l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, 23-29.

²⁹ Tahir Harîmî’l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, 37-38. Bkz.: Ek-2 ve Ek-3.

³⁰ Salim, “Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu”, 5; Özdemir, *Adramyttion’dan Efeler Toprağı Edremit’e*, 544.

³¹ Askerlik Safahatının Tasdikli Örneği, 1940, 23311, 3292, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA. Bkz.: Ek-4.

³² Askerlik Safahatının Tasdikli Örneği, 1940, 23311, 3292, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; Askerlik Safahat Cetveli, 1941, 23311, 432, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Tahir Harimi Balcıoğlu’nun Askerlik Vazifesine Davet Edilmesine Dair Müftülük Yazısı], 1940, 23311, 2516.283 Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Askerlik Terhis Belgesi], 1940, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

1.4. Memuriyeti³³

Memuriyetine 08.07.1935 tarihinde Edremit'in Avcılar Köyü'nün Yukarı Mahallesi'nde imam olarak başlayan³⁴ Tahir Harîmî, Diyanet İşleri Başkanlığına 19 Mayıs 1938 tarihinde bir arzuhal göndererek görev yaptığı caminin harap vaziyette olduğunu, Câmîü'l-Ezher mezunu olduğunu, kitaplar yazdığını, uygun görülürse Edremit merkez vaizliğine tayin edilmesini istediğini iletir.³⁵ 01.07.1938'de, 8 lira maaş³⁶ ile Edremit vaizliğine tayin edilen³⁷ Tahir Harîmî, Edremit müftüsü Osman Evin'in vefatı üzerine 30.06.1943 - 27.11.1943 tarihleri arasında müftü vekilliği görevi üstlenir.³⁸ 31 Ağustos 1948 tarihinde 40 lira maaş ile gezici vaizliğe atanan Tahir Harîmî bu görevini vefat ettiği 1951 senesine kadar sürdürür.³⁹

Özlük dosyasında bulunan belgelerden Tahir Harîmî'nin, vaizliğini nasıl icra ettiği, halk üzerindeki tesirinin nasıl olduğu ve ilçedeki diğer Diyanet görevlileri ile yaşadığı sorunlar takip edilebilmektedir.

1950 yılının Ramazan ayında halka daha faydalı olmak için İzmir'de bulunmayı talep eden Tahir Harîmî'nin Nazilli ve Ödemiş'te verdiği vaazlar halkın oldukça ilgisini çeker, büyük bir kalabalık tarafından takip edilir.⁴⁰ Bu tesir ile Ödemiş'in tuhafiyeci, kahveci, elektrikçi, bakkal, sıracı, ekmekçi, leblebici, yorgancı gibi esnaf ve bazı hane sahipleri imzaladıkları bir dilekçe ile, 1951 yılı Ramazan ayında yine Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun vaaz vermesini Diyanet İşleri Başkanlığından talep ederler.⁴¹

Tahir Harîmî müftülüğe teslim ettiği vaaz özetlerinde sahte vaizler hakkında kullandığı “yakası yağlı”, “beyni bağlı” ve “kendisi dağlı cehil reklamcısı” gibi ifadelerden dolayı Müftü Vahdi Erdoğan tarafından meslektaşlarına hakaret etmekle suçlanmış, daha sonraki yıllarda da yine Vahdi Erdoğan'ın müftülük komisyonunun kararlarını ifşa etme suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır. Diyanet komisyonunun yürüttüğü soruşturmada, ifadesi alınan Tahir Harîmî hakkında

³³ Tahir Harîmî esaretten kurtulup Edremit'e döndükten sonra Diyanet memurluğuna kadar baba mesleği olan balcılık ve balmumculuk ile meşgul olmuş, daha sonra Meclis-i Umumî vilayet azalığına seçilmiştir. 1935 tarihinde ise Edremit Halk Evi ve Neşriyat ve Yayın Şubesi başkanı olarak görev yapmıştır. Balcıade Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Ali Emirî, nr. AE Tarih 701-1, [I]; Memurlara Mahsus Tercüme-i Hal Varakası, 1938, 23311, 1707.193, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

³⁴ Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, 1938, 23311, 8111.1260, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

³⁵ [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vaizlik Görevi Talebine Dair Dilekçesi], 1938, 23311-1494.168, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Tahir Harîmî'nin vaizliğe atanmasıyla ilgili olarak kendisinden Ezher'den aldığı icazetnamesinin tercümesi, nüfus sureti ve hüsnühal şahadetnamesi istenir. Hüsnühal şahadetnamesinde Tahir Harîmî şöyle tarif edilir: “Edremidin Hekimzade mahallesinden Mehmet Tahir Harimi Balcıoğlu'nun adı sanı pak ve temiz alınlı ve hüsnü hali natık işbu ilmühaber talebi üzerin ita olundu. 07.06.1938” Memurlara Mahsus Tercüme-i Hal Varakası, 1938, 23311, 1707.193, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Diyanet İşleri Başkanlığının Vaizlik Görevi Talebiyle İlgili Müftülüğe Gönderdiği Yazı], 1938, 23311, 1590, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

³⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı sicil kalemine mahsus hizmet cetvelinde yer alan bilgilere göre Tahir Harîmî, 1 Temmuz 1938 – 23 Haziran 1940 arasında 8 lira; 26 Ağustos 1940 – 14 Mayıs 1941 arası 8 lira; 15 Mayıs 1941 – Mayıs 1943 arası 10 lira; 1 Haziran 1943 – Aralık 1945 arası 15 lira; 1 Ocak 1946 – 14 Nisan 1946 arası 20 lira; 15 Nisan 1946 – 2 Şubat 1948 arası 25 lira; 3 Şubat 1948 – 29 Ağustos 1948 arası 30; Eylül 1948-Aralık 1949 arası 40 lira maaş almıştır. Hizmet Cetveli, DİBA, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; Sicil Karnesi, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

³⁷ [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vaizliğe Tayinini Bildiren Yazı], 1941, 23311, 740.754, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

³⁸ [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Müftü Vekilliğine Tayinini Bildiren Yazı], 1943, 23311, 2681, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Müftü Vekilliğine Başladığını Bildiren Kaymakamlık Yazısı], 1941, 23311, 4640, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

³⁹ [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Gezici Vaizliğe Tayinini Bildiren Yazı], 1948, 23311, 123.4314, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Gezici Vaizliğe Görevine Başladığını Bildiren Yazı], 1948, 23311, 740.754, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

⁴⁰ [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Ödemiş Vaazlarıyla İlgili Ödemiş Müftülüğünün Yazısı], 1950, 23311, 11666, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

⁴¹ [Ödemiş Halkının Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vaazlarıyla İlgili Dilekçesi], 1951, 23311, 11397, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

kesinlikle suçsuz olduğu ve muhitinde iyi tanınan biri olduğu sonucuna varılmıştır. Tahir Harîmî hakkında şikâyetle bulunanlardan biri de Edremit Türk Hava Kurumu Şube Başkanı Mehmet Samıra Tedü'dür. Mehmet Samıra tarafından Müftü Mehmet Mecdüddin Bilgin'e 5 Eylül 1951 tarihinde yazılan bir dilekçede Tahir Harîmî, görevini kanunlara uygun olarak yerine getirmemekle suçlanır.⁴²

1.5. Hastalıkları ve vefatı

1939 yılından başlamak üzere ölüm tarihi Eylül 1951 tarihine kadar hemoroit, yüksek tansiyon ve çeşitli kalp rahatsızlıkları⁴³ nedeniyle tedavi gören Tahir Harîmî Balcıoğlu 18.09.1951 tarihinde⁴⁴ 58 yaşında iken Edremit'te vefat etmiştir.⁴⁵

1.6. Kültürel çevresi

Mehmed Âkif: Tahir Harîmî, Mısır'a gitmeden önce, 1908'de İstanbul'da eğitim görürken *Sırât-ı Müstakîm*'in ilk sayısında şiirini gördüğü Mehmed Akif'i bu tarihten sonra kendi deyimiyle bir veli gibi takdis eder.⁴⁶ Sonraki yıllarda Mehmed Âkif'ten Veda Haccı'nı tasvir eden bir şiir yazmasını rica eden⁴⁷ Tahir Harîmî, Mehmed Âkif'le yüz yüze geldiğinde hissettiklerini ve onun kendisi için önemini şöyle anlatır:

“Elini öpmek şerefine mazhar olduğum zaman bu derin iştihakımı hissetti. Bana çok iltifat gösterdi. Ben ona nezr-i ruh edecek derecede gönül bağlamıştım. Bütün şiirleri ezberimde, şahsiyeti hayâlimde idi. Gençliğin şiir ve hayâl ile dolu olan o devirlerinde o, benim için bir timsâl-i fazilet idi. Onun gibi olmak benim için en yüksek bir emel idi. Onu görmeyen, onun sesini işitmeyen, onun huzuruyla mest olmayan insanları bedbaht addediyorum. Mekke'ye hacı taşıyan deliler gibi, her gidişimde arkadaşlarımdan birkaç tanesini götürürdüm.”⁴⁸

⁴² [Müftü Vahdi Erdoğan'ın Şikayet Dilekçesi], 1945, 23311, 825, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Nisan Ayı Vaaz Hulasaları], DİBA, 1945, 23311, 1075, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Şubat ve Mart Ayı Vaaz Hulasaları], 1945, 23311, 37328, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Diyanet İşleri Başkanlığının Tahir Harimi Balcıoğlu Hakkındaki Tahkikatın Sonucunu Bildiren Yazısı], 1951, 23311, 1844, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Tahir Harimi Balcıoğlu Hakkında Fezleke ve İfade Tutanakları], 1951, 23311, 17461, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Diyanet İşleri Başkanlığının Tahkikat İsteğini Bildiren Yazı], 1951, 23311, 12020, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Mehmet Samıra Tedü'nün Şikayet Dilekçesi], 1951, 23311, 20938, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

⁴³ Tahir Harîmî, esaret hayatı ile ilgili hatıratında gerek bulunduğu yerlerin iklim ve coğrafi özellikleri, gerek verilen yiyeceklerin azlığı ve gerekse de İngilizlerin, esirleri asitfenik dolu fiçilerde yıkaması nedeniyle Osmanlı askerlerinin tifo, dizanteri, malarya gibi hastalıklara yakalandıklarını kaydeder. Ancak hatıratında içinde bulunduğu şartların kendi sağlığını nasıl etkilediğine dair bir bilgi vermez. Sadece, esir kampında kolayca ulaşabilmeleri nedeniyle şekerin çokça tüketildiğini ve sonunda şeker hastalığına yakalandıklarını söyler. Raporlarda yer almamakla birlikte Tahir Harîmî'nin, kendisiyle yapılan röportajdaki “Fakat sıhhatim çok bozuk, üç günde bir rahatsızlanıyorum. Bilhassa mide rahatsızlığı işimi bitirmektedir” ifadesinden mide rahatsızlığı olduğu da anlaşılmaktadır. Tahir Harîmî'l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, 43, 56; İnal, “Edremit'te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harimi Balcıoğlu'nu Kütüphanesinde Ziyaret”, 7.

⁴⁴ Mustafa Onbay, Tahir Harîmî'nin ölüm tarihini olarak Ağustos 1951 kaydederken, Mehmet Salim ve Zekeriya Özdemir vefat tarihi olarak 1953 yılını ifade eder. İki tarih de resmi belgelerdeki tarihlere göre hatalıdır. Mustafa Onbay, “Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu”, Edremit, Ağustos 9, 1961, 3; Salim, “Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harimi Kocabalcıoğlu”, 5; Özdemir, Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e, 545.

⁴⁵ [Doktor Hilmi Adsan'ın Verdiği Rapor], 1945, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Edremit Belediye Hastanesinden Verilen Rapor], DİBA, 1951, 23311, 207, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Edremit Belediye Hastanesinden Verilen Rapor], 1951, 23311, 3637, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Memleket Hastanesinden Verilen Rapor], 1951, 23311, 270, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Müftülüğün Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vefatını Bildiren Yazı], 1951, 23311, 21480, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

⁴⁶ Hasan Basri Çantay, *Âkifname*, (İstanbul: Ahmed Sait Matbaası, 1966), 271; Eşref Edib, *Mehmed Âkif: Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, Haz. Fahrettin Gün, (İstanbul: Beyan Yayınları, 2011), 408.

⁴⁷ Eşref Edib, *Mehmed Âkif: Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, 408; Çantay, *Âkifname*, 272.

⁴⁸ Eşref Edib, *Mehmed Âkif: Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, 408.

Ruhi Naci Sağdıç: Tahir Harîmî, *Mihrab* dergisinde yayınlanan *Seyran* adlı şiirinde “Pîrdaşım Fânî Dede Hazretlerine” ithafına yer verir.⁴⁹ Fânî Dede, İzmir’in Yunan işgali sırasında Mevlevî dergâhında gizlenen Edremitli şair ve yazar Ruhi Naci Sağdıç’ın dinî-tasavvufî şiirlerinde kullandığı takma isimdir.⁵⁰ Tahir Harîmî’nin dinî-tasavvufî bir şiirini pirdaşı Fânî Dede’ye ithaf etmesi ve *Sünuhât-ı Esaret* adlı hatıratına ismini “Tahir Harîmü’l-Mevlevî” olarak yazması⁵¹ kendisinin de İzmir Mevlevî dergâhına bağlı olduğunu gösteriyor. Bunun yanında Cumhuriyet’ten önce Tahir Harîmî ve Ruhi Naci Sağdıç, Kadîrî dergâhında da bir süre beraber bulunmuşlardır.⁵²

Mustafa Rahmi Balaban: Tahir Harîmî ile 1930 yılında Edremit’te tanışan M. Rahmi Balaban, Ramazan aylarında İzmir’de görüşerek yıllar içerisinde samimi dost olurlar. Öyle ki Tahir Harîmî’nin vefatından önceki son konuşmalarında, yaz aylarında Kazdağı Yaylası’nda buluşmak üzere sözleşirler. Rahmi Balaban, Tahir Harîmî’yi dinî çağdaş ilimlerle bağdaştıran emsalsiz bir âlim olarak tarif eder.⁵³

Hilmi Ziya Ülken: Tahir Harîmî’nin dostluk ilişkisi kurduğu kişilerden biri de Hilmi Ziya Ülken’dir. *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*’nı notlandırarak yayımlayan Hilmi Ziya Ülken, aynı şekilde *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*’ni edebiyat fakültesinde tanıtmış, yayımlanabilmesi için çaba harcamıştır. Tahir Harîmî’nin vefatından sonra da kitabın yayımlanması hususunda çabadan geri durmamıştır.

Mükrimin Halil Yinanç: Tahir Harîmî, *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*’nde Louis Massignon’nun Hallâc-ı Mansûr hakkında çalışmalarından bahsederken bir hatırasını nakleder. Bu hatıranın kayda değer bir yönü ise Tahir Harîmî’nin Mükrimin Halil Yinanç ile tanışıklığını bize haber vermesidir:

“Hatta fazıl meslektaşım Profesör Mükrimin Halil Bey’in bana anlattığına göre İstanbul Şehzade Camii civarında bir sokak adının Hallâc-ı Mansûr olduğunu bilmem nereden öğrenen Massignon, Üstad’a yazdığı mektupta bunun tahkikini rica etmiş, Eski Harbiye Nezareti Harita Dairesi evrakları arasında uzun araştırmalardan sonra ele geçen bir İstanbul haritasında Şehzade Camii civarında Bozdoğan Kemerî yanındaki sokağın adının Hallâc-ı Mansûr olduğu görülmüştür.”⁵⁴

Eşref Edib: Tahir Harîmî’nin Eşref Edib’le olan ilişkisi yayımcılık üzerinde gelişmiştir. Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*’nin basılması konusunda da Eşref Edib’le görüş alışverişinde bulunur.⁵⁵

Musa Carullah: Eğitim için Mısır’da bulunduğu 1912’de Musa Carullah’ın Arapça kitaplarıyla karşılaşan Tahir Harîmî, Eşref Edib’in vasıtasıyla Musa Carullah ile tanışır. Tahir Harîmî ellerini öptüğü Musa Carullah’ın karşısında vücudunun sarsıldığını yazar. Bu tanışmadan sonra aralarında yaklaşık yirmi senelik bir dostluk başlar. Musa Carullah, Tahir Harîmî için tam ve mükemmel bir insan, İslâmî ilimlerde hür ve serbest düşünen nadide bir mütefekkindir.⁵⁶

Süheyl Ünver: Süheyl Ünver’in İstanbul Üniversitesi’nin tarihi ile ilgili hazırladığı kitapta kendisinden yazı istediği kişilerden biri de Tahir Harîmî’dir. Tahir Harîmî, Süheyl

⁴⁹ Balcıade Tahir Harîmî, “Seyran”, *Mihrab*, C.1. S. 10 (1340): 311.

⁵⁰ Ozan Sağdıç, *Birinci Savaşın İkincisine*, (İstanbul: Dünya Yayıncılık, 2005), 155.

⁵¹ Bkz.: Ek-5.

⁵² Sağdıç, *Birinci Savaşın İkincisine*, 280.

⁵³ M. Rahmi Balaban, “Bir Âlim Daha Kaybettik”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 50 (1951): 2.

⁵⁴ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*, (Edremit: 1950), 2. Bkz.: Ek-6.

⁵⁵ Tahir Harîmî, “Büyük İslâm Âlimi Musa Carullah’ı Nasıl Tanıdım [?]”, *Sebilü’r-Reşâd*, C. 3. S. 65 (1949): 237-238.

⁵⁶ Tahir Harîmî, “Büyük İslâm Âlimi Musa Carullah’ı Nasıl Tanıdım [?]”, 237-238.

Ünver'i, Henri Poincare'in âlim tanımından hareketle, hiçbir zorlama olmadan zorlu ve uzun çalışmalara kendisini mahkum eden bir şahsiyet olarak görür.⁵⁷

İsmail Habib Sevük: *Cumhuriyet* gazetesinde Kaz Dağı ile ilgili efsaneleri kaleme alan İsmail Habib Sevük, *Tarihte Edremit Şehri* kitabından yararlandığını belirtirken Tahir Harîmî'yi çocukluk arkadaşı olarak tanıtır.⁵⁸

2. Eserleri⁵⁹

Tahir Harîmî'nin eserleri terekesindeki ve yazdıktan sonra Millet Kütüphanesi'ne⁶⁰ vakfettiği yazma halindeki çalışmaları, basılmış kitapları ve çeşitli tarihlerde yayımlanmış yazılarından meydana gelir.

2.1. Basılmış kitapları

Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler: Tahir Harîmî, *Mihrab* mecmuasında aynı isimle yayınlanan iki makalenin ilgi görmesi sonucu genişletilmesiyle meydana gelen bu eserinde⁶¹ yazı ve lisan çeşitlerini, eski medeniyetlerin kütüphanelerini, kadim milletlerin mukaddes kitaplarını, İslam'dan önce ve sonra İslâm medeniyetindeki ilimlerin gelişimini kitabı merkeze alarak işlemiş ve İslam ülkelerindeki kütüphanelerin tarihini kaleme almıştır. Eserin üç nüshası bulunmaktadır. İlki Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış ve iki ciltten meydana gelen yazma nüshadır.⁶² Kitap, yazarı tarafından üç cilt olarak düşünülmüş ancak Balıkesir Meclis-i Umumîsinin eseri yayınlama talebi üzerine 1931 yılında Latin harfleriyle yayımlanmıştır.⁶³ Hilmi Ziya Ülken "Bu eser, Türk ve İslâm medeniyeti tarihini, Türk harsının tekâmülünü tetkik edecek kimselere rehberlik edecek ve birçok mühim membalara nüfuz imkânını temin edecek kıymettedir."⁶⁴ sözleriyle *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler*'i değerlendirir. Kitap son olarak 1931 tarihli matbu nüsha esas alınarak Büyüyenay Yayınları tarafından yayımlanmıştır.⁶⁵

Tarihte Edremit Şehri: Tahir Harîmî'nin doğup büyüdüğü ve hayatının büyük kısmını geçirdiği Edremit ile ilgili kaleme aldığı bu eserinin *Edremit Şehri Tarihiyesi*,⁶⁶ *Tarihte*

⁵⁷ Tahir Harimi Balcıoğlu, "Fatih Devrinin İlmî Önemi Hakkında", *Fatih Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı*, Toplayan Süheyl Ünver, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, 1946), XII; Tahir Harimi Balcıoğlu, "Fatih Külliyesi İlmî Teşkilâtının Esası Olan İlimler ve Okutulan Eserler", *Türk Tarih Kurumu Kırkambar 2013*, C. 1 (Türk Ankara: Tarih Kurumu, 2013), 6.

⁵⁸ İsmail Habib Sevük, "Kaz Dağı'nda Sarı Kız", *Cumhuriyet*, 4 Mart 1944, 4.

⁵⁹ Tahir Harîmî Balcıoğlu yazdığı kitapların yanı sıra çok sayıda kitaptan oluşan şahsî bir kütüphaneye de sahip olmuştur. Kendisiyle röportaj yapmak için evine giden Nâsir İnal, evin kitapla dolu halini şöyle anlatır: "Çökecek gibi duran merdivenleri dikkatle çıktım. Eşikte 'Hoş geldiniz, safa geldiniz!' diye iltifat eden üstatla birlikte odasına girdik. Üstat kitaplarının arasında yaşadığı için doğrudan doğruya şu meşhur kütüphaneye girmiştik. Burası oda mıdır, yoksa Sahaflar Çarşısı'ndaki kitap depolarından biri midir, bulunduğum yeri tayin edemedim. Tavanlara kadar duvarlar hep kitapla dolu... Odanın içinde ne oturacak ne de gezilecek bir karış yer var. Kitap harmanları arasına düştüğümü zannettim." İnal, "Edremit'te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harîmî Balcıoğlu'nu Kütüphanesinde Ziyaret", 6.

Tahir Harîmî, şahsî kütüphanesinin Diyanet İşleri Başkanlığına bağışlanmasını vasiyet eder. Tahir Harîmî'nin bu isteği büyük bir memnuniyetle karşılanır ve kitaplar Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi'ne taşınır. [Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Kütüphanesinin Bağışlanması ile İlgili Diyanet İşleri Başkanlığı Yazısı], 1951, 23311, 21569, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Kitapların özet bir listesi için bkz.: Midilli, "Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi: Tarihçe, İşleyiş ve Organizasyon", 70-71.

⁶⁰ Tahir Harîmî Balcıoğlu, Millet Kütüphanesi'nde bir süre çalışmıştır. Mehmet Serhan Tayşi, Mustafa Birol Ülker, "Millet Kütüphanesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 30 (İstanbul: TDV Yay., 2005), 71.

⁶¹ Tahir Harîmî, "Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler", *Mihrab*, C. 1. S. 12 (1340): 364-372; Tahir Harîmî, "Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler", *Mihrab*, C. 1. S. 13-14 (1340): 452-455.

⁶² Balcıade Tahir Harîmî, *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler*, C. 1 (Edremit: t.y.), 180 s.; Balcıade Tahir Harîmî, *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler*, C. 2 (Edremit: t.y.), 378 s.

⁶³ Balcıade Tahir Harimi, *Tarihi Medeniyette Kütüphaneler*, (Balıkesir: Vilayet Matbaası, 1931), 571 s.

⁶⁴ Hilmi Ziya Ülken, "Tahir Harimi: Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler", *Felsefe Yılı: 1931-1932*, (İstanbul: Türkiye Matbaası, 1932), 348.

⁶⁵ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler*, 715 s.

⁶⁶ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Edremit Şehri Tarihiyesi*, (Edremit: 1926), 96 s.

Edremit Şehri,⁶⁷ *Tarihte Edremit Şehri*,⁶⁸ *Edremit Tarihiyesi*⁶⁹ ve *Edremit İle İlgili Yazılar*⁷⁰ başlıklarını taşıyan ve Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış beş yazma nüshası bulunmaktadır. Kitap 1937 yılında Edremit Halkevi Yayınları'nın birinci kitabı olarak Vilayet Matbaası'nda basılmıştır.⁷¹ Kitapta yer alan 'Edremit Civarında Türk Aşiretleri' başlıklı bölüm kitabın yayınlandığı 1937 yılı içerisinde gerçekleşen II. Türk Tarih Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuş ve daha sonra bir makale olarak yayımlanmıştır.⁷²

Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları / Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları: Orta Asya ve Anadolu sahasında Şiî ve Batınî hareketleri ele alan eserin beş nüshası bulunmaktadır. İlk nüsha Tahir Harîmî'nin tuttuğu 17 sayfalık çalışma notlarından oluşmaktadır.⁷³ Eserin 101 sayfadan oluşan 1936 tarihli ikinci nüshası ise Tahir Harîmî tarafından Millet Kütüphanesi'ne vakfedilmiştir.⁷⁴ Eser, Hilmi Ziya Ülken'in takdimi ve notlarının eklenmesiyle 1940 yılında Kanaat Kitabevi tarafından yapılan yayımlanmıştır.⁷⁵ Dördüncü nüsha, eserin Millet Kütüphanesi'ndeki yazma nüshası esas alınarak Latin harflerine aktarılacak Bilge Kültür Sanat Yayınları tarafından yayımlanmıştır.⁷⁶ Eserin beşinci ve son nüshası ise Hilmi Ziya Ülken'in mukaddime ve notlar eklediği, 1940 tarihli matbu nüsha esas alınarak Büyüyenay Yayınları tarafından yapılan baskısıdır.⁷⁷

Karnak Mabedinde Bir Gece: 1912 yılında Mısır'da bulunduğu sırada Kahire Ruhiyun Cemiyeti'ne üye olarak katılan Tahir Harîmî kendi deyiimiyle cemiyetin en kuvvetli üyelerinden bir âlim ile Mısır'daki Luksor ve Karnak tapınaklarını gezer ve aynı kişinin Karnak mabedinde başından geçen ruhî hadiseleri anlatan bir eser olarak *Karnak Mabedi'nde Bir Gece* 'yi kaleme alır.⁷⁸ Eserin dört nüshası bulunmaktadır. İlk üç nüsha Tahir Harîmî'nin kendi el yazısıyla kaleme alınmış olan ve asıl eseri zaman içerisinde meydana getiren müsveddeler halindedir.⁷⁹ 1938 yılında ise eser Balıkesir'de basılarak yayımlanmış, kitaba Karnak Mabedi'nin iç kısmını gösteren üç fotoğraf da eklenmiştir.⁸⁰ Ayrıca bu kitap, yine Tahir Harîmî'nin kaleme aldığı *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar* 'ın ikinci cildinde yer alan "Karnak Mabedi'nde: İlmin Tekâmül Yolu" başlıklı bölümün ufak değişikliklerle ayrı bir kitap olarak yayımlanmış halidir.⁸¹

⁶⁷ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Tarihte Edremit Şehri*, (Edremit: 1926), 92 s.

⁶⁸ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Tarihte Edremit Şehri*, (Edremit: 1926), 187 s.

⁶⁹ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Edremit Tarihiyesi*, (Edremit: 1926), 50 s.

⁷⁰ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Edremit İle İlgili Yazılar*, (Edremit: 1926), 128 s.

⁷¹ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Tarihte Edremit Şehri*, (Balıkesir: Vilayet Matbaası, 1939), 175 s.

⁷² İlgili bildiri için bkz.: T. H. Balcıoğlu, "Edremit Civarında Türk Aşiretleri", *İkinci Türk Tarih Kongresi: Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Bildiriler*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1943), 923-938.

⁷³ Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları*, (Edremit: 1355), 17 s.

⁷⁴ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları*, Millet Ktp., Ali Emiri, nr. AE Tarih 1243, 101 s. Tahir Harîmî'nin kitabı Millet Kütüphanesi'ne vakfettiğini belirten not: "Emr-i hak olur da ben ölürsem bu kitabım Fatih'te Millet Kütüphanesi'ne vakfetmişimdir. Oraya teslim olunacaktır. 20/12/938 Tahir Harîmî Balcıoğlu." Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları*, Ali Emiri, nr. AE Tarih 1243, [I]. Bkz.: Ek-7.

⁷⁵ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*, (Ankara: Kanaat Kitabevi, 1940), 271. Hilmi Ziya Ülken, Tahir Harîmî'nin yayınlanmak üzere kendisine gönderdiği eserin ismini Mukaddime kısmında *Anadolu Tarihinde Mezhep Hareketleri* ve Notlar kısmında ise *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları* olarak zikreder. Balcıoğlu, *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*, 5, 237.

⁷⁶ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Türkler Arasında Şiilik Cereyanları*, Yayına Hazırlayan Dr. Ali Birbiçer, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2017), 216 s.

⁷⁷ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*, (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2019), 284 s.

⁷⁸ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Karnak Mabedinde Bir Gece*, (Balıkesir: Vilayet Matbaası 1938), 3-4.

⁷⁹ Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Karnak Mabedinde Bir Gece*, (Edremit: 1933), 15 s.; Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Karnak Mabedinde Bir Gece*, (Edremit: t.y.), 15 s.; Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Karnak Mabedinde Bir Gece*, (Edremit: 1937), 33 s.

⁸⁰ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Karnak Mabedinde Bir Gece*, 30 s.

⁸¹ Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar*, Millet Ktp., Ali Emiri, nr. 34 AE Tedris 61, 58-102.

Konya Selçuklu Sultanları ve Bâtınîler: Tahir Harîmî'nin tarihî roman türündeki eseridir. Üç nüshası bulunmaktadır. İlk nüsha Tahir Harîmî'nin terekesinde yer almakta olup 50 sayfadan oluşur ve müellif hattıdır.⁸² Kitabın ikinci ve tekml nüshası da yine müellif hattı olup 23 Ağustos 1937'de tamamlanmış ve Millet Kütüphanesi'ne vakfedilmiştir.⁸³ Tahir Harîmî, 1936 yılındaki röportajında bu kitabının içeriğini genel olarak Anadolu Selçuklularının doğması ve yıkılması olarak açıklarken, tarihî kaynaklardan çokça yararlandığını da ifade eder.⁸⁴ Roman, Bilge Kültür Sanat Yayınları tarafından “Haşhaşiler” üst başlığı ile 2015 yılında yayımlanmıştır.⁸⁵

Fatih Külliyesi İlmî Teşkilâtının Esası Olan İlimler ve Okutulan Eserler: Süheyl Ünver'in hazırladığı Fatih Külliyesi çalışmasına katkıda bulunanlardan biri de Tahir Harîmî'dir. Bugünkü İstanbul Üniversitesinin ilk şekli olan Fatih Külliyesi'nde âlimlerin okuttuğu eserleri ve onların müelliflerini muhtasar şekilde anlatır. Tahir Harîmî'nin bu çalışması Türk Tarih Kurumu tarafından tarih yıllığında bir bölüm olarak yayımlandıktan sonra kitap olarak ayrı bir basımı da yapılmıştır.⁸⁶

2.2. Basılmamış kitapları⁸⁷

XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi: Eserin üç nüshası bulunmaktadır. Yazma iki nüsha Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmıştır.⁸⁸ Diğer nüsha ise eserin Latin harflerine aktarılmış ve daktilo edilmiş metninden meydana gelmektedir.⁸⁹ Hilmi Ziya Ülken tarafından Tahir Harîmî'nin ailesine 18 Şubat 1960 tarihinde *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*'nin yayımlanması ile ilgili bir mektup gönderilir. Mektuptan eserin daktilo edilmesinin yayıma hazırlanmak üzere gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Hem Tahir Harîmî ve Hilmi Ziya Ülken arasındaki ilişkiyi yansıtmaları hem de eser hakkında kaleme alınmış bir vesika olması nedeniyle mektubun metnini aynen aktarıyoruz:

“Efendim,

Ben Tahir Harimî Balcıoğlu'nun çok yakın ahbablarındanım. Sizin manevî evlâdı olduğunuzu öğrendim. Merhumun hayatında bazı eserlerini neşr ettiğim için, neşr edilmemiş eserlerinin de aynı suretle neşrine muvaffak olacağımı ümit ediyorum.

Kelâm Tarihi'ni bana göndermişti ve Edebiyat Fakültesinde tanıtmağa çalışmıştım. Fakat dilinin sadeleştirilmesi ve dactylographié edilmesi için iade edildi. Bu cihetlerin temin edildiğini zan etmiyorum. Şimdi bu eserin neşrini düşünüyorsanız bunu Diyanet İşleri veya İlâhiyat Fakültesi yapabilir. Fakat her şeyden önce yukarıda söylediği iki noktanın (ifadenin sadeleştirilmesi ve daktilo

⁸² Tahir Harimi Balcıoğlu, *Konya Selçukî Sultanları ve Batınîler*, (Edremit: 1937), 50 s.

⁸³ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Konya Selçuklu Sultanları ve Batınîler*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 34 AE Tarih 1244, 229 s.

⁸⁴ İnal, “Edremit'te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harimî Balcıoğlu'nu Kütüphanesinde Ziyaret”, 8.

⁸⁵ Tahir Harimî Balcıoğlu, *Haşhaşiler: Konya Selçuklu Sultanları ve Bâtınîler*, Haz. Ali Birbiçer, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2015), 352 s.

⁸⁶ Balcıoğlu, “Fatih Devrinin İlmî Önemi Hakkında”, XII-XVII; Balcıoğlu, “Fatih Külliyesi İlmî Teşkilâtının Esası Olan İlimler ve Okutulan Eserler”, 3-64; Tahir Harimi Balcıoğlu, *Fatih Külliyesi İlmî Teşkilâtının Esası Olan İlimler ve Okutulan Eserler*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2016), XII-XVII.

⁸⁷ Kaleme aldığı eserlerin sağlığında sadece üç tanesi basılan Tahir Harîmî, verdiği röportajda konuyla ilgili şunları söyler: “Vallahi, ben yazdığım yahut da yazacağım eserin tabî cihetini hiç de düşünmem; onu ahlâfın kadirşinaslığına bırakırım. Kendi malî kudretim yoktur. Yoktur diye de kalemi kırıp atmış değilim. Bu kadar erbab-ı irfan bize yadigar olarak binlerce kitap yazmışlar, kütüphanelerimiz bunlarla iftihar etmektedirler. İlim aşkıyla tetebbua girişenler arayıp buluyorlar. Ben de yazdıklarımın birer nüshasını İstanbul kütüphanelerinden birisine teberra ediyorum. Bu kâfi değil mi? Param olursa bastırırım.” İnal, “Edremit'te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harimî Balcıoğlu'nu Kütüphanesinde Ziyaret”, 7.

⁸⁸ Tahir Harimi Balcıoğlu, *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*, (1942), 226 s.; Tahir Harimi Balcıoğlu, *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*, (1942), 400 s.

⁸⁹ Tahir Harimi Balcıoğlu, *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*, (1942), 543 s.

ile yazılması hususlarının) temini lâzım gelir. Bunları orada yaptırabilerseniz yapınız. Muvafık görürseniz ben bu cihetlerini taahhüd ederim. Bir kaç nüsha yazdırıldıktan sonra Diyanet İşleri veya İlâhiyat Fakültesine tetkik edilmek üzere verilir. Benim İlâhiyat Fakültesinde ders vermek üzere Ankaraya gittiğim bir sırada -isterseniz- siz de oraya bu kitapla gelirsiniz. Lazım gelen yerlere müracaat eder ve görüşürüz.

Bu mesele için arzularınızı adresime bildirebilirsiniz. Bu işlerle meşgul olmayı çok yakın bir dostumun hatırasına hizmet ve vazife telakki ederim.

Bu vesile ile selamlar efendim.

İstanbul Edebiyat Fakültesi
ve Ankara İlâhiyat Fakültesi
Felsefe ve Sosyoloji Ord. Prof.
Hilmi Ziya Ülken⁹⁰

İslam'ın ilk devirlerini ve Yunan filozoflarını felsefî anlayışlarını ele alan Tahir Harîmî, felsefeye dair Müslümanlarda merak ve hevesin uyanmasının tarihini VIII. son yarısı olarak kaydeder. Eserde 17. yüzyıla kadar, İslam dünyasındaki kelam anlayışları üzerinde durulurken, İmam-ı Gazzâlî, İbn Teymiyye gibi isimlerin hayatı ve eserleri hakkında ayrı bölümler oluşturulmuştur.

Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler: Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 05.01.1948 tarihinde Edremit Müftülüğüne bir yazı ve beraberinde Mısır Birinci Faruk Üniversitesi Felsefe Bölümü başkanı Ebü'l-Âlâ Afîfî'nin *el-Melametiyye ve's-sufiyye ve ehlü'l-fütüvve* isimli kitabının Arapça nüshası gönderilir. Bu yazıda, kitabın Tahir Harîmî tarafından en kısa sürede tercüme edilmesi ve Diyanet İşleri Başkanlığına gönderilmesi istenmiştir.⁹¹ Ebü'l-Âlâ Afîfî'nin bu çalışması, Sülemî'nin *Risâletü'l-Melâmetiyye* adlı eserinin başına eklenen giriş yazısıyla birlikte neşridir.⁹² Tahir Harîmî, Ebü'l-Âlâ Afîfî'nin bu eseri hakkındaki düşüncelerini *Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler* başlığıyla 28 Nisan 1948'de ayrı bir risale olarak kaleme almıştır. Tahir Harîmî'nin kendi el yazısıyla kaleme aldığı Osmanlı Türkçesi yazma nüshanın başında bu tenkitlerinin eserin tercümesinin başına konulduğu ifadesi yer alıyor ki eserin tercümesinin Tahir Harîmî tarafından gerçekleştirildiğini haber vermektedir.⁹³ Tahir Harîmî'ye göre Ebü'l-Âlâ Afîfî, tasavvufun ortaya çıkış sebepleri hakkında bilgi vermediği gibi Osmanlı'daki tasavvuf kollarından Melâmîlik ve fütüvvetçiliğe çok az değinmiştir. Tahir Harîmî, bu iki eksikliği tamamlamak için *Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler*'i kaleme alır.⁹⁴ Ayrıca, Tahir Harîmî, konuyla ilgili *Sebilü'r-Reşad* dergisinde “Melâmîlik, Sufîlik, Fütüvvetçilik”⁹⁵ başlıklı bir yazı da yayımlamıştır.

Naklî İlimler Tarihi: Tahir Harîmî'nin yedi yıllık çalışma sonucu⁹⁶ kaleme aldığı bu eserin, Millet Kütüphanesi'nde iki yazma nüshası bulunmaktadır. İlk nüsha 5 mart 1933 kaleme alınmıştır ve asıl eserin müsveddelerinden oluşur.⁹⁷ Nüshanın baş tarafına sonradan eklenen bir not kağıdında Tahir Harîm, bu nüshayı Millet Kütüphanesi'ne vakfettiğini şöyle ifade eder:

⁹⁰ Mektup, daktilo ile temize çekilmiş XVII. *Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*'nin içerisinde bulunmaktadır. Bkz.: Ek-8 ve Ek-9.

⁹¹ [Diyanet İşleri Başkanlığının Tercüme Talebini Bildiren Yazı], 1948, 23311, 123.578, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

⁹² Mustafa Kara, “Ebü'l-Alâ el-Afîfî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 10 (İstanbul: TDV Yay., 2006), 285.

⁹³ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler*, (Edremit: 1948), 21 s. Bkz.: Ek-10.

⁹⁴ Balcıoğlu, *Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler*, 1.

⁹⁵ Tahir Harîmî, “Melâmîlik, Sufîlik, Fütüvvetçilik”, *Sebilü'r-Reşad*, C. 1. S.19 (1948): 302-303.

⁹⁶ Balcıoğlu, “Fatih Külliyesi İlmî Teşkilâtının Esası Olan İlimler ve Okutulan Eserler”, 6.

⁹⁷ Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. AE Tarih 701, 406 s.

“Millet Kütüphanesi Müdüriyet-i Aliyyesine,

Telif ettiğim *Naklî İlimler Tarihi* namındaki eserimin müsevvedatını Ali Emiri Efendi Kütüphanesi'ne vakfediyorum. Benim vaktim ve naktim müsaid olduğu takdirde ve inâyet-i Hak ile inşallah tab'ına muvaffak olurum. Fakat bu imkâna nâil olmadığımı da nazar-ı teemmüle alarak ahcâr-ı muhîtiyeye mümâsil olan âsâr-ı eslâfın arasında bir damadan farkı olmayan bu kitap da o muhalledât-ı uzmanın yanında kaybolsun gitsin. Lütfen alacağı numaraya iş'âr ederseniz teşekkür ederim bayım. 22 Şubat 935”⁹⁸

Bu nüshanın diğer bir önemi eser başlamadan hemen önce Tahir Harîmî'nin kendi hayatıyla ilgili olarak “Müellifin Matbu ve Gayr-i Matbu Âsârı ve Muhtasar Tercüme-i Hâli” başlığı altında kendi hayatını kaleme aldığı ve eserlerinin isimlerini saydığı bir yazının bulunmasıdır.⁹⁹

İkinci nüsha ise yukarıda bahsi geçen müsveddelerin Tahir Harîmî'nin kendisi tarafından ve 1940 yılında istinsah edilmiş ve temize çekilmesiyle meydana gelmiştir.¹⁰⁰ Tahir Harîmî, eserin istinsahı bittiğinde nüshanın son sayfasına içerisinde biyografik bilgiler de barındıran bir paragraflık yazı kaleme alır. Burada istinsahı, sağlık sorunları yaşadığı ve 1940'ta üçüncü defa askeriyeğe dahil olamadan hemen önceki dönemde gerçekleştirdiğini şöyle anlatır:

“Bu kitabın istinsahında çektiğim zahmeti hiçbir eserimde çekmedim. Telifi bile bana bu kadar güç gelmedi. Hastalığım esnasında hep bununla meşgul oldum. Tam bir senede istinsah ettim. Bugün ise ahval icabı bütün ihtiyat zabitleri taht-ı silaha davet olunuyorlar. Ben de aynı sınıftayım. Kitabın istinsahı bitti. Bütün gayretlerimle iki gündür çalışıyorum. Allah'ın bî-nihâye lütfuyla şu dakikada ikmal olundu. Saat 2. Belki yarın silah başındayım. Tam kırk yedi yaşındayım. Cenâb-ı Hakk'ın keremleri cümlesinden kalemi bırakıp silaha, silahtan cami kürsüsüne kırk senedir yazdım, okuttum, okudum; hep mukaddes dinimin uğrunda ömrümü sarf ettim. Yarın huzur-ı ilâhîye ak yüzle çıkabilirsem ne bahtıyarım. Fakat a'mâle değil kerem-i ilâhîye güvendiğimden. Şefaat-ı Resul-i Ekrem'le, bütün ümmet-i Muhammedle handân ve şâdân olmayı dilerim. Velhamdülillahi Rabbil âlemin ve'l-âkıbetü'l-li'l-müttekîn.”¹⁰¹

Tahir Harîmî'nin bu eseri yazmaktaki amacı ‘naklî ilimler’ olarak adlandırılan Kur'an, hadis, fıkıh ve kelam gibi ilimlerin geçmiş devirlerden itibaren nasıl geliştiği ve günümüze tesirlerini izah etmektir.¹⁰² Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*'nin basılması konusunda Eşref Edib'in fikrini sorar, o da bu konunun Musa Carullah'la görüşülmesini tavsiye eder.¹⁰³ Almanya'dan basmak üzere müracaatların olduğu ancak Tahir Harîmî'nin İstanbul'da basılmasını istediği kitap, yayıncının “Pek ağır mevzu, satılması müşküldür” gerekçesiyle yayımlanmaz.¹⁰⁴

Sünûhât-ı Esaret: Tahir Harîmî'nin Mısır'daki esaret günlerinde kaleme aldığı şiirlerinden, esaret hatıralarından ve çeşitli fikrî konuları ihtiva eden yazılarından meydana gelmektedir.¹⁰⁵ Hatıratın başında Tahir Harîmî'nin üstünü çizdiği bir giriş metni bulunmaktadır. Bu metinden *Sünûhât-ı Esaret*'in Mısır'daki esaret günlerinde kaleme alındığı sonucuna

⁹⁸ Balcızade Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*, Ali Emiri, nr. AE Tarih 701, [II]. Bkz.: Ek-11.

⁹⁹ Balcızade Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*, Ali Emiri, nr. AE Tarih 701, [I].

¹⁰⁰ Balcızade Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*, Millet Ktp., Ali Emiri, nr. AE Tarih 701-1, 354 s.

¹⁰¹ Balcızade Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*, Ali Emiri, nr. AE Tarih 701-1, 354. Bkz.: Ek-12.

¹⁰² Balcızade Tahir Harîmî, *Naklî İlimler Tarihi*, Ali Emiri, nr. AE Tarih 701-1, 1.

¹⁰³ Tahir Harîmî, “Büyük İslâm Âlimi Musa Carullah'ı Nasıl Tanıdım [?]”, 237-238.

¹⁰⁴ “Edremit'te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harîmî Balcıoğlu'nu Kütüphanesinde Ziyaret”, 7.

¹⁰⁵ Tahirü'l-Harîmü'l-Mevlevî, *Sünûhât-ı Esaret*, (1135), 108 s.

ulaşıyoruz. *Sünûhât-ı Esaret*'in içeriğini ve Tahir Harîmî'nin esaretle ilgili duygularını¹⁰⁶ yansıttığı için giriş metnine burada yer veriyoruz:

“Esaret günlerimizin merâretle mazide sırtan dakikalarını beraber geçirdik. Tel örgülerinin içinde şeydâ-i hayattan cüdâ bülbül gibi nâleler, gonca-i hürriyete muâşâkalar, derûnî müşafeheler dökerdik! Kahire'nin şems-i sûzân-ı esaretiyle yanan kalbimizin fevvâre-i te'sirlerinden şu nâciz sünûhât meydana gelmişti. Ruhumuzun heyecan ve hicranları telh-kâm ömrün matemî anlarında gözlerimizden akan seylâbe-i hüznler şu sahifeleri meydana getirdi. Bu kitap maddeten benimse de mânen senindir. Zira bütün bu havâtıf-ı vicdânın meşârik-i ilhâmâtı sen idin. Birlikte ağladık. İşte göz yaşlarımızın bize hediye ettiği bir ‘kitâbe-i mâtem-i sünûhât’ ki o da esarette idi.”¹⁰⁷

Sünûhât-ı Esaret, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Tahir Harîmî'nin on iki adet şiiri ve ‘Filistin Hezimetleri’ başlığını taşıyan esaret hatıraları yer almaktadır. İkinci bölümde ise ‘Kendi Nokta-i Nazarımca Felsefe-i Hayat’, ‘Gâye-i Hayat’¹⁰⁸, Felsefe-i Din ve Hikmet-i Şerâyi’, ‘Akıl ve Kuvve-i Akliyye’, ‘Kuvve-i Hissiyeye’, ve ‘Edebiyat’ başlıklı yazılar bulunur.

Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar: Tahir Harîmî'nin kendi el yazısıyla kalem aldığı ve Millet Kütüphanesi'ne vakfettiği¹⁰⁹ bu eser iki ciltten meydana gelmektedir. Birinci cilt 22 Ağustos 1928 tarihinde¹¹⁰, ikinci cilt 15 Eylül 1928 tarihinde tamamlanmıştır.¹¹¹ Bu eser, edebî bir kurgu içerisinde Tahir Harîmî'nin dört rüyasından oluşur. Bu rüyalarda felsefe-mitoloji çerçevesi içerisinde Doğu'dan ve Batı'dan pek çok âlim ve filozofun ruhları bir araya gelerek hakikat, hayat, tekevvün ve ilmin sırrını çözmeye çalışır. Bu yönüyle içerisinde münazaraların bulunduğu felsefî bir roman olarak adlandırılabilir.

Şark Milletleri Mitoloji Tarihi: Tahir Harîmî'nin bu eserinin kendi el yazısı ve Osmanlı Türkçesiyle kaleme aldığı dört nüshası bulunmaktadır. Bunlardan üçü müsvedde ve çalışma notları mahiyetindedir.¹¹² Çalışmanın son ve tekml nüshası 1950 tarihinde kaleme alınmıştır ve 173 sayfadır.¹¹³ Eserde, ilk önce mitoloji, efsane ve hurafelerin edebiyat, ilim ve tarihteki önemi üzerinde durulur. Daha sonraki bölümlerde Türk, İran, Hind, Mısır, Arap, Yunan kültüründe

¹⁰⁶ Tahir Harîmî'nin “hadisat-ı rûz-merrenin gelişigüzel bir not defteri” olarak kabul ettiği bu hatıratla, İttihat ve Terakki hakkındaki eleştirilere de yer verilmiştir. Esir düştüğü andaki düşüncelerini ‘Bu Dakikada Düşündüklerim’ başlığı altında anlatan Tahir Harîmî devlet idaresi, Birinci Dünya Savaşı'na girilmesi, hukuk ve ekonomi gibi konularda İttihat ve Terakki'ye pek çok ağır eleştirilerde bulunur. Tahir Harîmî'ye göre ülkenin idaresini İttihat ve Terakki'nin ele almasıyla her tarafın bir gül bahçesi olacağı zannedilirken sonuç korkunç olmuş, Meşrutiyet bu ülkenin insanları için bir musibet halini almıştır. Harp için para, asker, askerî vasıtalar ve muktedir kumandanların şart olduğu kabul edilmeden Birinci Dünya Savaşı'na girmek mağlubiyetin sarsıcı darbelerini davet etmiştir. Bunun yanında Türk askerlerinin esaret altında sergilediği davranışlar ahlâkî bakış açısıyla değerlendirilmiş, esaret döneminde bizzat şahit olunan davranışlardan yola çıkarak İngiliz askerlerinin ve genel olarak İngiliz milletinin karakterini de tahlil edilmiştir. Tahir Harîmî'l-Mevlevî, “Filistin Hezimetleri”, 23-74.

¹⁰⁷ Tahirü'l-Harîmî'l-Mevlevî, *Sünûhât-ı Esaret*, [I]. Tahir Harîmî, bahsi geçen yazının üstünü çizmiş, yazının bulunduğu sayfaya numara vermemiştir. Eserin kendisi tarafından yazılmış olan sayfa numaraları bir sonraki sayfadan başlamaktadır. Bu nedenle yazının olduğu sayfanın numarası [I] ibaresiyle gösterilmiştir. Bkz.: Ek-13.

¹⁰⁸ Bu yazı *Ceride-i Sufiye*'nin 22 Mayıs 1334 tarihli nüshasında aynı başlıkla yayınlanmıştır. İlgili yazı için bkz.:

Şeyh Tahirü'l-Harîmî, “Gâye-i Hayat”, *Ceride-i Sufiye*, C. 5. S. 141 (1334): 399-401.

¹⁰⁹ İkinci cildin iç kapağında Tahir Harîmî'nin yazdığı not: “30/12/938 Bu kitaplar[ı] ben öldüğüm takdirde Fatih'te Millet Kütüphanesi'ne vakfetmişimdir.” Balcıade Tahir Harîmî, *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar*, Millet Ktp., Ali Emirî, nr. 34 AE Tedris 61, [I]. Bkz.: Ek-14.

¹¹⁰ Balcıade Tahir Harîmî, *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar*, Millet Ktp., Ali Emirî, nr. 34 AE Tedris 60, 103 s.

¹¹¹ Balcıade Tahir Harîmî, *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar*, Ali Emirî, nr. 34 AE Tedris 61, 104 s.

¹¹² Tahir Harimi Balcıoğlu, *Şarkî Milletlerde Tarih-i Esatir ve Efsanelerin Ehemmiyeti*, (Edremit: 1942), 95 s.; Tahir Harimi Balcıoğlu, *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*, (Edremit: 1942), 37 s.; Tahir Harimi Balcıoğlu, *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*, (Edremit: 1943), 122 s.

¹¹³ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*, (Edremit: 1950), 173 s.

mitoloji ve efsanelerin yeri incelenmiş; kutsal ağaçlar, sular, hayvanlar, dağlar, kuşlar ile ilgili efsane ve mitolojik anlatılar da ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

Şeyhülislâm İbnü't-Teymiyye: Bu eser, daha önce *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*'nden yer alan İbni Teymiyye'nin hayatı, ailesi, fikirleri, eserleri, münazaraları, mektupları, takipçileri ve sonraki nesillere tesiri ile ilgili bölümlerin ve “Kelam ve Felsefenin XII. Asırdan Sonra Canlanma Hareketleri”, “XV'inci Asırdan XVII'inci Asra Kadar İslam Dünyasının İlim ve Siyaset Bakımından Manzarası”, “Tarihte Gûrganilerle Osmanlıların Zuhuru, İlim ve Fikir Hayatının Durumu”, “Timur Devrinin İki Büyük Felsefeci ve Kelamcısı: Allame Saadeddin-i Taftazani – Seyyid-i Şerif-i Cürçani”, “Garbî Asya'da Osmanlı Türkleri ve İlim Hareketleri”, “Osmanlılar Devrinde Fıkıh, Kelam, Felsefe İlimleri” ve “Felsefenin Yükselmesi, İslam Kelâmının Tamamıyla Felsefeye İntikali” başlıklı bölümlerin¹¹⁴ ayrı bir kitap olarak hazırlanmış şeklidir.¹¹⁵

[Semavî Dinlerin Mukaddes Metinleri]: Müellif hattı nüshanın başında eksik sayfalar bulunmaktadır.¹¹⁶ Bu nedenle kitabın ismi ve yazılma tarihi de bilinmemektedir. Ancak içerik olarak, *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler*'in “Semavî Dinlerin Mukaddes Metinleri” başlıklı bölümün birebir aynısıdır.¹¹⁷ Kitabın içeriği ise Tevrat hakkında bilgiler, Musevî şeriatının özellikleri, mevcut Tevrat'ın nüshaları, İncil ve Hazret-i İsa hakkında bilgiler, Kur'an'ın diğer semavî kitaplardan ayrılan vasıfları, vahyin aşamaları, Kur'an'ın yazılması ve toplanması, son olarak Kur'an'ın başka lisanlara tercüme edilmesi konularından oluşur.

Gün Görmeyen Sokak: Tahir Harîmî'nin Osmanlı Türkçesi ile kaleme aldığı roman türündeki eseri 63 sayfadan oluşmaktadır.¹¹⁸ Eserde, edebiyat ve hukuk okuyan ve Roma'da güzel sanatlar eğitimi için sınava giren yedi genç arasında gerçekleşen, insanın kendi başarısını kendisinin yaratıp yaratamayacağı hakkındaki felsefî tartışmalar yer alır. Ayrıca *Karnak Mabedinde Bir Gece*'nin matbu nüshasının sonunda romanın içeriği hakkında bilgi veren bir yazı bulunur.¹¹⁹

Edebiyatta Mitoloji: Küçük boyutlu bir not defterine Tahir Harîmî'nin kendi el yazısı ve Osmanlı Türkçesi ile kaleme aldığı bir kitapçıktır.¹²⁰ Bu kitapçığın içeriği 14. ve 15. yüzyıllarda mitolojinin Batı edebiyatındaki etkisine dairdir. *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*'nde yer alan “Edebiyatta Mitoloji” bölümünün daha genişletilmiş halidir.¹²¹

El-Alamât: Kıyamet âlâmetleri ilgili bazı âyet ve hadislerin Tahir Harîmî tarafından yapılan tercümesinden oluşmaktadır.¹²²

Velayetnâme: Hacı Bayram Veli'nin *Velâyetname*'sinin tercümesinden meydana gelen risale tamamlanmamaktadır. Tahir Harîmî tarafından nüshaya “Nâ-tamam” ibaresi eklenmiştir.¹²³

Kütüb-i Hadisde Meşarik-i Şerif Tercümesi: Bazı hadislerin tercümelerini ihtiva etmektedir.¹²⁴

¹¹⁴ Balcıoğlu, *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*, 437-543

¹¹⁵ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Şeyhülislâm İbnü't-Teymiyye*, (1944), 170 s.

¹¹⁶ *Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler*'deki ilgili bölüm ile bahsi geçen nüshanın sahip olduğu başlıklar ve ifadeler bire bir aynıdır. Bundan hareketle eksik sayfalar için bkz.: Balcıoğlu, *Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler*, 155-161.

¹¹⁷ Tahir Harîmî Balcıoğlu, [Semavî Dinlerin Mukaddes Metinleri], (t.y.), 38 s. İlgili bölüm için bkz.: Balcıoğlu, *Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler*, 155-185.

¹¹⁸ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Gün Görmeyen Sokak*, (1938), 63 s.

¹¹⁹ Balcıoğlu, *Karnak Mabedinde Bir Gece*, (Balıkesir: Vilayet Matbaası 1938), 30.

¹²⁰ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Edebiyatta Mitoloji*, (Edremit: 1944), 5 s.

¹²¹ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*, (Edremit: 1950), 9-10.

¹²² Tahir Harîmî Balcıoğlu, *el-Alamât*, (Edremit: t.y.), 10 s.

¹²³ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Velayetname Metni*, (Edremit: t.y.), 13 s.

¹²⁴ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *Kütüb-i Hadisde Meşarik-i Şerif Tercümesi*, (Edremit: t.y.), 10 s.

İnsanlığın Müstakbel Dini: Tahir Harîmî'nin insanlık ve İslâm dini arasındaki ilişkiye ve yaşanan sorunların sadece İslâm'la çözülebileceğine dair kaleme aldığı eser üç ciltten oluşmaktadır.¹²⁵

İslam Felsefesi Notları: İslam felsefesi ile ilgili farklı konularda tutulan notlardan ve kaleme aldığı kitaplarda kullandığı kaynak eserlerden yapılan alıntıları içeren üç defterden oluşur. Defterlerde tarih ve yer bilgisi bulunmamaktadır.¹²⁶

[İslam Mezhepleri ile İlgili Notlar]: Tahir Harîmî'nin Bahâîlik, Hurufilik ve Batınîlik ile ilgili tuttuğu notları içerir.¹²⁷

Rüya: Tahir Harîmî'nin gördüğü rüyaları kaydetmesiyle oluşan dokuz sayfalık not defteridir. Bugün Edremit Sıdika Erke Müzesinde bulunan bu not defterinde Tahir Harîmî'nin 1939-1940 yıllarında görmüş olduğu rüyaların kayıtları bulunmaktadır.¹²⁸

Arşiv belgelerinde ismi yer alan *Bağdat Dilencisi* ve *Türkiye Hars ve İlim Tarihi* adlı eserlere henüz ulaşılammıştır.¹²⁹

2.3. Yazıları

Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun yazıları, çeşitli tarihlerde *Sırât-ı Müstakîm*, *Beyânü'l-Hak*, *Sebilü'r-Reşâd*, *Teârûf-i Müslimîn*, *Türk Dili*, *Ceride-i Sufiye*, *Mihrab*, *Kaynak*, *Kutlu Bilgi*, *Karabük*, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, *Diyanet İlmi Dergi*, *Müslüman Sesi*, *Gençleryolu* gibi gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Yazılarının künye bilgileri aşağıda sıralanmıştır:

“Asarı Şarkıye Tercüme Heyeti”, *Gençleryolu*, C. 3. S. 59 (1931): 4-5.

“Büyük İslâm Mütefekkiri Fahrüddîn-i Râzî, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C. 1. S. 6 (1962): 21-24.

“Büyük İslâm Mütefekkiri Fahrüddîn-i Râzî-II, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C.1. S. 7 (1962): 19-22.

“Büyük İslâm Mütefekkiri Fahrüddîn-i Râzî-III, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C. 2. S. 1-2 (1963): 30-32.

“Büyük İslâm Mütefekkiri Fahrüddîn-i Râzî-IV, *Diyanet İlmi Dergi*, C. 2. S. 5 (1963): 7-10.

“Cihan Sulhunu Sağlayacak İlk Adım İslâmiyete İnanmakla Atılacaktır”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 4. S. 85 (1950): 159-160.

“Dini İnkişafa Karşı Gelenler Büyük Gaflet ve Cehalet İçindedirler”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 1. S. 22 (1948): 342-344.

“Diyanet Reisi Prof. A. Hamdi Akseki'nin Verdiği Mühim Konferans ve Mev'izaları Dolayısıyla”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 3. S. 62 (1949): 180.

“Diyanet Riyasetinde Mühim Bir Toplantı”, *Sebilü'r-Reşâd*, C.1. S. 20 (1948): 309-310.

¹²⁵ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *İnsanlığın Müstakbel Dini*, C. 1 (Edremit, t.y.), 259 s.; Tahir Harîmî Balcıoğlu, *İnsanlığın Müstakbel Dini*, C. 2 (Edremit, t.y.), 180 s.; Tahir Harîmî Balcıoğlu, *İnsanlığın Müstakbel Dini*, C. 3 (Edremit: t.y.), 180 s.

¹²⁶ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *İslam Felsefesi Notları*, (t.y.), 40 s.; Tahir Harîmî Balcıoğlu, *İslam Felsefesi*, (t.y.), 48 s.; Tahir Harîmî Balcıoğlu, *[İslam Felsefesi ve İlimler Hakkında Notlar]*, (t.y.), 69 s.

¹²⁷ Tahir Harîmî Balcıoğlu, *[İslam Mezhepleri ile İlgili Notlar]*, (t.y.), 67 s.

¹²⁸ Ceren Karpuz Tahir Harîmî Balcıoğlu ile ilgili hazırladığı tezde bu rüya kayıtlarının Tahir Harîmî'nin kendi el yazısıyla yazılmış orijinal halleriyle transliterasyonuna yer vermiştir. Rüya defteri ve rüyaların içeriği için bkz.: Karpuz, “Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Faaliyetleri”, 89-98, 128-152.

¹²⁹ Balcıoğlu Tahir Harîmî, *Nakli İlimler Tarihi*, Ali Emirî, nr. AE Tarih 701-1, [I]; Memurlara Mahsus Tercüme-i Hal Varakası, 1938, 23311, 1707.193, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA; [Tahir Harîmî'nin Kitaplarıyla İlgili Diyanet İşleri Başkanlığına Gönderdiği Dilekçe], 1940, 23311, 5430, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

- “Dünya Barışında Müslüman Milletler”, *Sebilü'r-Reşâd*, C.1. S. 17 (1948): 267-268.
- “Dünya Emniyetini Ancak İslam Kanunlarına İnandığı Gün Bulmuş Olacaktır”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 1. S. 18 (1948): 284.
- “Dünyada Tek Bir Tehlike: Allahsız Yaşamağa İnanmak”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 1. S. 12 (1948): 188-189.
- “Dünyada Tek Bir Tehlike: Allahsız Yaşamağa İnanmak”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 1. S. 13 (1948): 202-203.
- “Edremit Civarında Türk Aşiretleri”, *İkinci Türk Tarih Kongresi: Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Bildiriler*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1943), 923-938.
- “Endülüs Kütüphaneleri”, *Yedi İklim*, Haz. Kâmil Eşfak Berki, C. 9. S. 31 (1992): 115-116.
- “Ensâbi Sem'ânî”, *Kaynak*, C. 5. S. 60 (1938): 315-316.
- “Esatir ve Efsanelerin Tarihte Ehemmiyetleri”, *Karabük*, S. 4 (1944): 4-5.
- “Eski Kavimlerde Ulu Ağaçlara Ait Mitolojik Nakiller ”, *Karabük*, S. 10-11 (1945): 7-8.
- “Eski Şark Edebiyatı”, *Karabük*, S. 8-9 (1945): 4.
- “Evkafı İnkırazdan Kurtaracak Tedbirler Alınmalıdır”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 1. S. 7 (1948): s.110-111.
- “Farabi Felsefesinin Hulasası”, *Sebilü'r-Reşâd*, C.3. S. 74 (1950): 357-358.
- “Fihrist İbni Nedim”, *Kaynak*, C. 5. S. 63 (1938): 383-384.
- “Fihrist İbni Nedim”, *Kaynak*, C. 5. S. 65 (1938): 416.
- “Gâye-i Hayat”, *Ceride-i Sufiye*, C. 5. S. 141 (1334): 399-401.
- “Gelen Ses”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 42 (1951): 5.
- “Hakikat-i Hâl”, *Sırât-ı Müstakîm*, C. 4. S. 94 (1326): 283-284
- “Harsın Tarihi Ehemmiyeti”, *Türk Dili*, 17 Teşrin-i evvel 1926, 2.
- “Harsın Tarihi”, *Türk Dili*, 20 Teşrin-i evvel 1926, 2.
- “Hatip Hatibelere”, *Türk Dili*, 24 Teşrin-i sâni 1926, 2.
- “İlmi Sütun: Türk Gençliğine: Medeniyet ve Tekâmül Yolu”, *Türk Dili*, 9 Teşrin-i sâni 1926, 2.
- “İbret Alınacak Sözler”, *Sebilü'r-Reşâd*, C.4. S. 95 (1951): 318.
- “İbret ve Hayret Verici Levhalar: Halef b. Salim ile Bir Mecnun”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 4. S. 90 (1951): 228-229.
- “(İda) Kardağı'nın Eteklerinde Bir Münzevi”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 39 (1951): 3-4.
- “İslam Medeniyetinde Mitoloji Tarihi”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 37 (1951): 12.
- “İslam Medeniyetinde Mitoloji Tarihi-II: Esatir ve Efsanelerin Dinler Tarihindeki Ehemmiyetleri”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 38 (1951): 4-5.
- “İslam Medeniyetinde Mitoloji Tarihi-III: Esatir ve Efsanelerin Dinler Tarihindeki Ehemmiyetleri”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 39 (1951): 12.

- “İslam Medeniyetinde Mitoloji Tarihi-IV: Esatir ve Efsanelerin Dinler Tarihindeki Ehemmiyetleri”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 40 (1951): 13.
- “İslam Medeniyetinde Mitoloji Tarihi-V: Esatir ve Efsanelerin Dinler Tarihindeki Ehemmiyetleri”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 42 (1951): 7.
- “İslâm Tefekkür Tarihinin Büyük Simaları: Hallac Mansur”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 44 (1951): 6-7.
- “İslâm Tefekkür Tarihinin Büyük Simaları: Hallac Mansur-2”, *Müslüman Sesi*, C. 3 S. 45 (1951): 10.
- “İslâm Tefekkür Tarihinin Büyük Simaları: Hallac Mansur-3”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 46, (1951): 3.
- “İslâm Tefekkür Tarihinin Büyük Simaları: İslâmın Hüceti Ebuhamit İmam Gazali-1”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 47 (1951): 5.
- “İslâm Tefekkür Tarihinin Büyük Simaları: İslâmın Hüceti Ebuhamit İmam Gazali-2”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 48 (1951): 10-11.
- “İslâm Tefekkür Tarihinin Büyük Simaları: İslâmın Hüceti Ebuhamit İmam Gazali-3”, *Müslüman Sesi*, C. 3. S. 49 (1951): 11.
- “Lisanımızın Hâkimiyeti”, *Türk Dili*, 6 Şubat 1927, 2-3.
- “Mayasılı Muhtar Kabak Ali”, *Kaynak*, C. 4. S. 44 (1936): 271-274.¹³⁰
- “Mefkûre Adamları”, *Türk Dili*, 3 Kânun-ı sâni 1928, 2.
- “Melâmîlik, Sofîlik, Futüvvetçilik”, *Sebilü'r-Reşâd*, C.1. S. 19 (1948): 302-303.
- “Mesâil-i İctimaiye”, *Beyânü'l-Hak*, 20 Haziran 1327, 2137-2139.
- “Milletlerarası Hak ve Hürriyet Prensibini İlk İslamiyet Tanıtmıştır”, *Sebilü'r-Reşâd*, C.1. S.16 (1948): 253.
- “Mukaddes (Tuba) ve (Zeytin) Ağaçları Hakkında Mitolojik Nakiller”, (1944), *Kutlu Bilgi*, S. 3 (1944): 86-88.
- “Mukaddes (Tuba) ve (Zeytin) Ağaçları Hakkında Mitolojik Nakiller”, *Kutlu Bilgi*, S. 5 (1944): 153-154.
- “Mukaddes Zeytin Ağacı”, *Kutlu Bilgi*, S. 7 (1945): 221-225.
- “Seyran”, *Mihrab*, C.1. S. 10 (1924): 311.
- “Şark Efsanelerinde (Gül) ve (Bülbül)”, *Kutlu Bilgi*, S. 9 (1945): 276-279.
- “Tarih-i Hikmette Mezheb-i Aşk”, *Mihrab*, C. 2. S. 27 (1341): 131-136.
- “Tarih-i Hikmette Mezheb-i Aşk”, *Mihrab*, C. 2. S. 28 (1341): 164-166.
- “Tarih-i Hikmette Sufiyyun”, *İslamiyat*, Haz. Mehmet Emin Özafşar, C. 1. S. 3 (1999): 171-184.
- “Tarih-i Hikmette Sufiyyun”, *Mihrab*, C. 1. S. 23 (1340): 808-816.
- “Tarih-i Hikmette Sufiyyun”, *Mihrab*, C.1 S. 24 (1340): 858-865.
- “Tarih-i Medeniyette Kadınlar”, *Muhafazakâr Düşünce*, Yay. Haz. Adem Efe, C. 11. S. 41-42 (2014): 179-185.
- “Tarih-i Medeniyette Kadınlar”, *Mihrab*, C. 1. S. 15-16 (1340): 530-536.

¹³⁰ Hikâye.

- “Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler”, *Mihrab*, C. 1. S.13-14 (1340): 452-455.
- “Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler”, *Mihrab*, C. 1. S. 12 (1340): 364-372.
- “Taşralarda Hutbe ve Hatipler”, *Sırât-ı Müstakîm*, C. 3. S. 73 (1325): 331.
- “Teferruk ve Cemaat-i Müslimîn”, *Teârûf-i Müslimîn*, C. 1. S. 6 (1326): 93-95.
- “Teferruk ve Cemaat-i Müslimîn-2”, *Teârûf-i Müslimîn*, C. 1. S. 7 (1326): 109-112.
- “Terbiye-i Diniyenin Fıkdanı”, *Beyânü'l-Hak*, 30 Mayıs 1327, 2095-2096.
- “Türk Genci Nasıl Yetiştirilmelidir?” *Türk Dili*, 18 Teşrin-i evvel 1926, 2.
- “Türk-İslam Filozofu Farabi”, *Sebilü'r-Reşâd*, C. 3. S. 71 (1950): 326-327.
- “Türk Mutasavvıfları”, *Mihrab*, C.1. S. 17-18, (1340): 614-617.
- “Türkçemizin Tedvini”, *Türk Dili*, 31 Kânun-ı sâni 1927, 2.
- “Voyvoda Zihnîyeti”, *Türk Dili*, 22 Teşrin-i evvel 1926, 2.
- “Yeni Nesil ve İlim”, *Gençleryolu*, C. 3. S. 51 (1931): 5-6.

Sonuç

Tahir Harîmî Balcıoğlu, 1893-1951 yılları arasında yaşamış, Osmanlı'nın son dönemlerinden Cumhuriyet'in ilk yıllarına evrilen süreçte çok sayıda eser kaleme almıştır. Hayatının büyük bir kısmını vaiz ve gezici vaiz olarak Edremit ve çevresinde geçirmiş, maddî imkansızlıklar yüzünden eserlerini bastıramamıştır. Bu sebeplerden ötürü, hayatı ve eserleri hakkındaki bilgiler sınırlı kalmıştır. Bu bilgi eksikliği arşiv belgeleri ve terekesindeki eserleri sayesinde giderilebilmektedir. Eğitimi ve entelektüel birikimini kitap çalışmalarında olduğu gibi vaizlik görevinde de kullanmış, bu sebeple halk tarafından oldukça sevilip takdir edilmiştir. Fakat yine aynı sebeple, Edremit ilçesindeki diğer devlet memurlarıyla da sorunlar yaşamıştır.

Son tahlilde, hayatı ve eserleriyle bir fikir adamı portresi çizen Tahir Harîmî'nin entelektüel kişiliği edebiyat, tarih, felsefe, mitoloji ve teoloji alanlarından beslenmiştir. Tahir Harîmî, eserlerinin yayımlanıp yayımlanmayacağını hiç düşünmemiş, esaret ve hastalıkla geçen günleri de dahil olmak üzere okumak ve yazmaktan vazgeçmemiştir. Geriye kaynak eserlerden oluşan şahsî bir kütüphane bırakmış, telif ettiği kitaplarla ilmi çalışma usulünün örneklerini de göstermiştir.

KAYNAKLAR

Arşiv belgeleri

Askerlik Safahat Cetveli, 1941, Dosya no: 23311, Gömlek no: 432, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (DİBA).

Askerlik Safahatının Tasdikli Örneği, 1940, 23311, 3292, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Askerlik Terhis Belgesi], 1940, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Aslı Arapça Yazılı İcazetnamenin Mütercem Sureti, 1938, 23311, 8112.1261, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Diyanet İşleri Başkanlığının Tahir Harimi Balcıoğlu Hakkındaki Tahkikatın Sonucunu Bildiren Yazısı], 1951, 23311, 1844, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Diyanet İşleri Başkanlığının Tahkikat İsteğini Bildiren Yazı], 1951, 23311, 12020, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA

[Diyanet İşleri Başkanlığının Tercüme Talebini Bildiren Yazı], 1948, 23311, 123.578, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Doktor Hilmi Adsan'ın Verdiği Rapor], 1945, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Edremit Belediye Hastanesinden Verilen Rapor], 1951, 23311, 3637, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Hizmet Cetveli, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Mehmet Samira Tedü'nün Şikayet Dilekçesi], 1951, 23311, 20938, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Memleket Hastanesinden Verilen Rapor], 1951, 23311, 270, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Memurlara Mahsus Tercüme-i Hal Varakası, 1938, 23311, 1707.193, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Müftü Vahdi Erdoğan'ın Şikayet Dilekçesi], 1945 , 23311, 825, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Müftülüğün Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vefatını Bildiren Yazısı], 1951, 23311, 21480, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Nisan Ayı Vaaz Hulasaları], 1945, 23311, 1075, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, 1938, 23311, 8111.1260, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Ödemiş Halkının Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vaazlarıyla İlgili Dilekçesi], 1951, 23311, 11397, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Sicil Karnesi, 23311, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Şubat, Mart ve Vaaz Hulasaları], 1945, 23311, 37328, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu Hakkındaki Fezleke ve İfade Tutanakları], 1951, 23311, 17461, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Askerlik Vazifesine Davet Edilmesine Dair Müftülük Yazısı], 1940, 23311, 2516.283 Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Evlatlık Sahibi Olduğunu Bildiren Müftülük Yazısı], 1951, 23311, 24641, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Gezici Vaizliğe Görevine Başladığını Bildiren Yazı], 1948, 23311, 740.754, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Gezici Vaizliğe Tayinini Bildiren Yazı], 1948, 23311, 123.4314, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Kütüphanesinin Bağışlanması ile İlgili Diyanet İşleri Başkanlığı Yazısı], 1951, 23311, 21569, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Müftü Vekilliğine Başladığını Bildiren Kaymakamlık Yazısı], 1941, 23311, 4640, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Müftü Vekilliğine Tayinini Bildiren Yazı], 1943, 23311, 2681, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Ödemiş Vaazlarıyla İlgili Ödemiş Müftülüğünün Yazısı], 1950, 23311, 11666, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vaizliğe Tayinini Bildiren Yazı], 1941, 23311, 740.754, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harimi Balcıoğlu'nun Vaizlik Görevi Talebine Dair Dilekçesi], 1938, 23311-1494.168, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

[Tahir Harîmî'nin Kitaplarıyla İlgili Diyanet İşleri Başkanlığına Gönderdiği Dilekçe], 1940, 23311, 5430, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Tasdikli Nüfus Kağıdı Sureti, 1941, 23311, 2794, Tahir Harimi Balcıoğlu Özlük Dosyası, DİBA.

Kitap ve süreli yayınlar

Aksel, Malik. *Sanat ve Folklor*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1971.

Balaban, M. Rahmi. “Bir Âlim Daha Kaybettik”. *Müslüman Sesi*. C. 3. S. 50 (1951): 2.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. “Fatih Külliyesi İlmî Teşkilâtının Esası Olan İlimler ve Okutulan Eserler”. *Türk Tarih Kurumu Kirkambar 2013*. C. 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2013: 3-64.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Tarihte Edremit Şehri*. Balıkesir: Vilayet Matbaası, 1939.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. “Fatih Devrinin İlmî Önemi Hakkında”, *Fatih Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı*, Toplayan Süheyl Ünver. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, 1946: XII-XVII.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Karnak Mabedinde Bir Gece*. Balıkesir: Vilayet Matbaası 1938.

Balcıoğlu, Tahir Harîmî. *Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2018.

Balcıoğlu, Tahir Harîmî. *Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler*. Edremit: 1948.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*. Edremit: 1950.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Tarihte Edremit Şehri*. Balıkesir: Vilayet Matbaası, 1939.

Balcıoğlu, Tahir Harîmî. *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2019.

Balcıoğlu, Tahir Harîmî. *Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları*. Ali Emirî, AE Tarih 1243: 1-101. Millet Ktp.

Balcıoğlu, Tahir Harîmî. *Edebiyatta Mitoloji*. Edremit: 1944.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Şark Milletleri Mitoloji Tarihi*. Edremit: 1950.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*. Ankara: Kanaat Kitabevi, 1940.

Balcıoğlu, Tahir Harimi. *XVII. Asra Kadar İslam Felsefesi ve Kelâm Tarihi*. 1942.

Balcıozade Tahir Harîmî. *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar*. Ali Emirî, 34 AE Tedris 60: 1-103. Millet Ktp.

Balcızade Tahir Harîmî. *Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar*. Ali Emîrî, 34 AE Tedris 61: 1-102. Millet Ktp.

Balcızade Tahir Harîmî. *Naklî İlimler Tarihi*. Ali Emîrî, AE Tarih 701-1: 1-354. Millet Ktp.

Balcızade Tahir Harîmî. “Seyran”. Mihrab. C. 1. S. 10 (1340): 311.

Balcızade Tahir Harîmî. *Naklî İlimler Tarihi*, Ali Emîrî, AE Tarih 701: 1-406. Millet Ktp.

Balta, Yunis. “Tahir Harîmî Balcıoğlu’nun Hayatı, Eserleri ve Düşünce Dünyası”. (Yüksek lisans tezi). Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2019.

Çantay, Hasan Basri. *Âkıfname*. İstanbul: Ahmed Sait Matbaası, 1966.

Eşref Edib. *Mehmed Âkîf: Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*. Haz. Fahrettin Gün. İstanbul: Beyan Yayınları, 2011.

Hafız Mehmed Tahir. “Taşrada Hutbeler ve Hatibler”. *Sırât-ı Müstakîm*. C. 3. S. 73 (1325): 331.

İnal, Nâsır. “Edremit’te Sükûn İçinde Çalışan Değerli Âlim: Tahir Harîmî Balcıoğlu’nu Kütüphanesinde Ziyaret”. *Kitap ve Kitapçılık*. S. 13 (1936): 5-7.

Kara, Mustafa. “Ebü’l-Alâ el-Afîfî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10: 285-286. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Karpuz, Ceren. *Tahir Harîmî Balcıoğlu’nun Hayatı, Eserleri ve Faaliyetleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, 2021.

Midilli, Nurettin. *Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi: Tarihçe, İşleyiş ve Organizasyon*. (Yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2020.

Onbay, Mustafa. “Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu”. *Edremit*. 8 Ağustos 1961.

Onbay, Mustafa. “Edremit Meşhurlar: Tahir Harîmî Balcıoğlu”. *Edremit*. 9 Ağustos 1961.

Özdemir, Zekeriya. *Adramyttion’dan Efeler Toprağı Edremit’e*. Ankara: Edremit Belediyesi, 2000.

Sağdıç, Ozan. *Birinci Savaşın İkincisine*. İstanbul: Dünya Yayıncılık, 2005.

Salim, Mehmet. “Unutulmuş Bir Araştırmacı: Tahir Harîmî Kocabalcıoğlu”. *Politika*. 23 Kasım 1999.

Sevük, İsmail Habib. “Kaz Dağı’nda Sarı Kız”. *Cumhuriyet*. 4 Mart 1944.

Şeyh Tahirü’l-Harîmî. ‘Gâye-i Hayat’. *Ceride-i Sufiye*. C. 5. S. 141 (1334): 399-401.

Tahir Harîmî, “Melâmîlik, Sufîlik, Fütüvvetçilik”. *Sebilü’r-Reşad*. C. 1. S. 19 (1948): 302-303.

Tahir Harîmî. “Büyük İslâm Âlimi Musa Carullah’ı Nasıl Tanıdım [?]”. *Sebilü’r-Reşad*. C. 3. S. 65 (1949): 237-238.

Tahir Harîmü’l-Mevlevî. “Filistin Hezimetleri”. *Sünûhât-ı Esaret*. 1135.

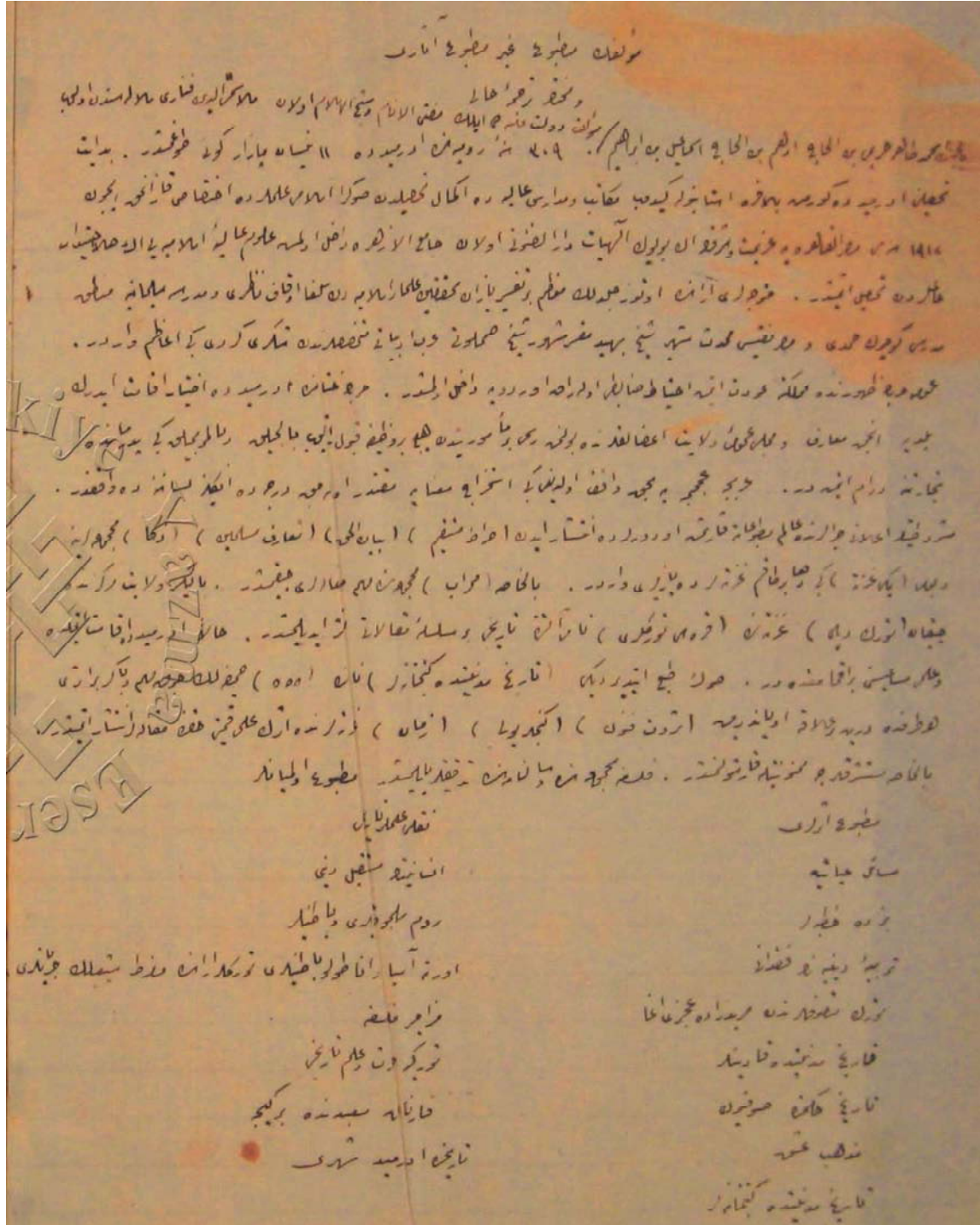
Tayşi, Mehmet Serhan, Ülker, Mustafa Birol. “Millet Kütüphanesi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30: 70-71. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.

Ülken, Hilmi Ziya. “Tahir Harîmî: Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler”. *Felsefe Yıllığı: 1931-1932*. İstanbul: Türkiye Matbaası, 1932: 347-348.

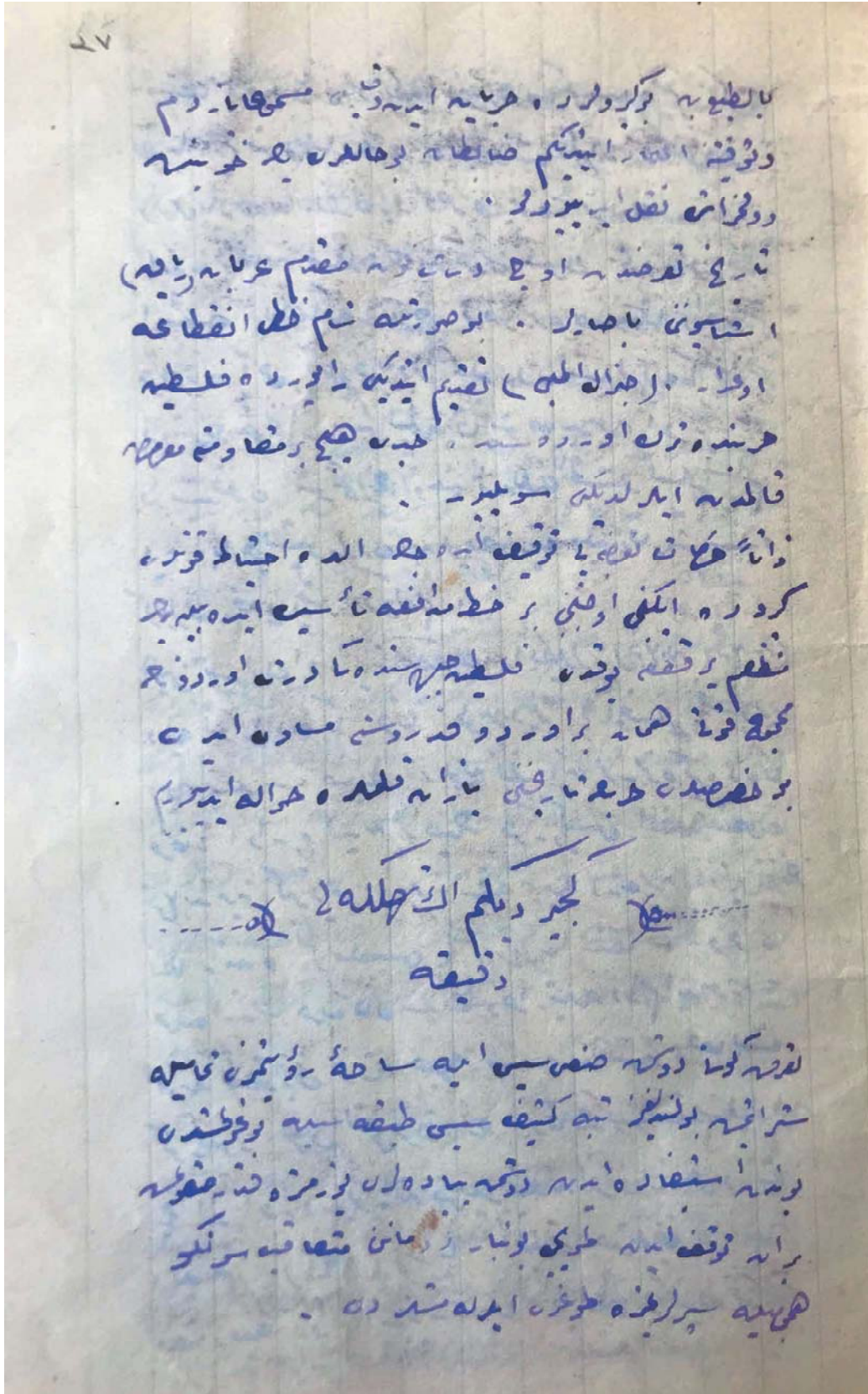
Elektronik kaynak

Dolgun, Enver. Edremit Teyyaresi. Erişim Tarihi: 10 Aralık 2021,
<<http://www.tayyareci.com/bagisucak/edremit.asp>>.

Ekler



Ek-1: Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun Nakli İlimler Tarihi'nin başına yazdığı otobiyografisi.



Ek-2: Sünûhât-ı Esaret'te yer alan "Geçirdiğim En Tehlikeli Dakika" başlıklı bölüm.

استفانته دو خود را یکبار نفرین سوگواری و سوگواری
تقریباً بیستم نفره مانده و بدست ناکار است
بر روی باره های نفی بر دهنه برده سرده
الذنه خربانه سلاحه سوگواری سیرک الجنده ادریده
استی بر خصله آفر بر صورتی صادق و خدای ادرینه
خولاغه آفر آفر خدای ادر کلور در سیرلده آفر ادر
دو شمع خوشتر است لبه قانیو صیدوه ادرینه
دایمیدون سوگواری ادرینه سیدلن تاقند نسیم نسیم
در باغی شیرازی به بر موقوفه میله قانیو سید
کوزر سید قانیو نسیم اولم
هین سیرک ادرینه جبهه انگیز (خولاغه) نسیم
دیه ادراده آفر خولاغه ادر (افسر افسون)
دیه زن سید صلیط بر حوبه نفی این بوزینه کرده آفر
و صفا ادرینه ایینه ادرینه خولاغه کس ادرینه
آفر ادرینه کبرید بر دنیفه ایینه دینه به انگیز نفی
نظاره رنده (ملی) سید استقامت و خولاغه
مرته استیک عرب کال سید و طارینه دوام ایینه
ادیه ادرینه خولاغه جبهه سید به کس بر صفا
کریلیو خولاغه خولاغه بر قبا کوه صفا
به از ادرینه بوزانه طویل سید ادرینه خولاغه
ایینه (۱۹۱) الیا ادرینه سیدینه طرفه
معدیه دوام ایینه در ناطق بولینه

Ek-3: Sünûhât-ı Esaret'te yer alan “Geçirdiğim En Tehlikeli Dakika” başlıklı bölüm.

T. C.
M. M. V.
 Zat işleri dairesi
 Ş. X. Ks.: 3
 Sayı: _____

Ankara

/ / 19

Hâlâsa :

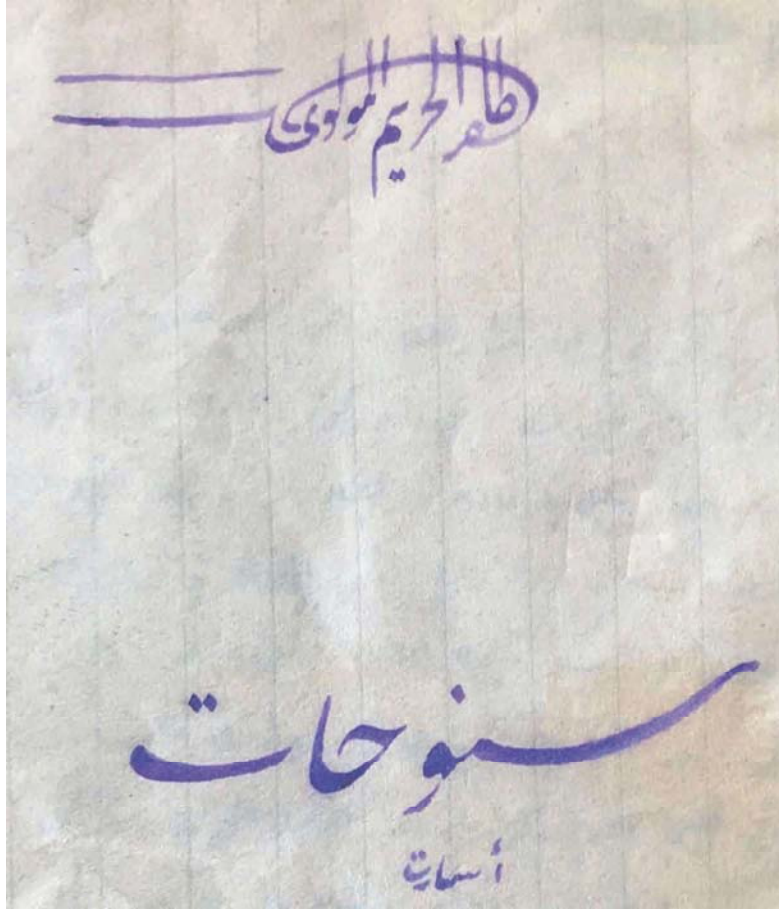
Askerî safahat

Kayıt (sicil) No. sı	23311
Künyesi	Yedek piyade asteğmen İbrahim Etem oğlu Mehmet Tahir Edremit 310
Talimgâha duhulü	15/Eyl./333
Neş'eti	29/Tem./334
Asteğmen-nasbı	-----
Teğmen-nasbı	-----
Üstteğmen-nasbı	-----
Esareti	19/Eyl./334
Avdeti	30/Eyl./335
Terhisi	30/Eyl./335(namzetlikle)
İstiklâl harbinde tanzifi	İstiklâl Harbine iştirâk etmemiştir
Terfi	1076 sayılı kanunun muvakkat maddesinin (c) fıkrasına tevfi-
Terhisi	kan 45 gün stajdan sonra 16/ Mar./928 de asteğmen olmuştur.

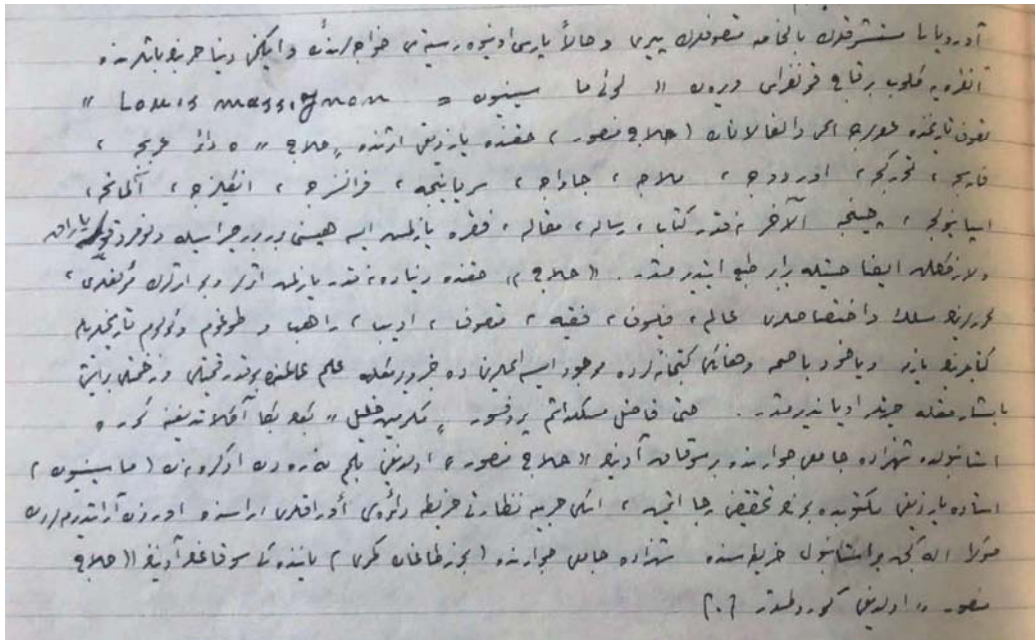
Dosyası mevcuttur.



Ek-4: Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun askerî safahatını gösteren belge.



Ek-5: Sünûhât-ı Esaret'in kapağında yer alan "Tahir Harîmî'l-Mevlevî" ibaresi.



Ek-6: Şark Milletleri Mitoloji Tarihi'nden Louis Massignon ve Hallâc-ı Mansur ile ilgili kısım.

ارمعه اولورده بی کولور ایله بو کتبع
فائده معیت کتبخانه بی وقفه ایتمکده
اولایه شیم اولور بجه ایتمکده
۱۲۸۶/۱۴
صحره
بایک ایفند

Ek-7: Tarihte Türkler Arasında Şiilik Cereyanları'nın Millet Kütüphanesi'ne vakfedildiğine dair Tahir Harîmî tarafından yazılan not.

18. Subat. 1960
İstanbul

Efendim,

Ben Tahir Harîmî Balcıoğlu'nun çok yakın ahbablarındanım. Sizin manevî cîlâde olduğunuzu öğrendim. Merhumun hayatında bazı eserlerini neşr ettirmediğin için, neşr edilmemiş eserlerinin de aynı suretle neşrine muvaffak olacağım ümid ediyorum.

Kelâm Tarihi'ni bana göndermişti ve İlahiyat Fakültesinde bastırılmaya çalışmıştı. Fakat dilinin sadeleştirilmesi ve daktilographie edilmesi için iade edildi. Bu cihetlerin temini edildiğini san etmiyorum. Şimdi bu eserin neşrine düşünürseniz bunun Diyanet işleri veya İlahiyat Fakültesi yapabilir. Fakat bu şeyden önce yukarıda söylediğim iki noktanın (ifadenin sadeleştirilmesi ve daktilo ile yazılması hususlarının) temini lâzım gelir. Bunları orada yaptırabilerseniz yapınız. Muvaffak görürseniz ben bu cihetleri

taahhüd ederim. Bu kaç nüsha yazdırıldıkları
sonra Diyanet işleri ve İlahiyat Fakültesine
İttik edilmiş üzere verilmiş. Benim İlahiyat
Fakültesinde ders vermek üzere Ankaraya
gittiğim bir sırada - isterseniz - siz de oraya
bu kitapla gelirsiniz. Lâzım gelen gelene
müracaat edebilirsiniz.

Bu mesele için arkadaşlarıma adresimi
bildirebilirsiniz. Bu işle meşgul olmaya
çok yakın bir dostumun hatırasına hür
ve vazife telâkki ederim.

Bu vesile ile selamlar efendim

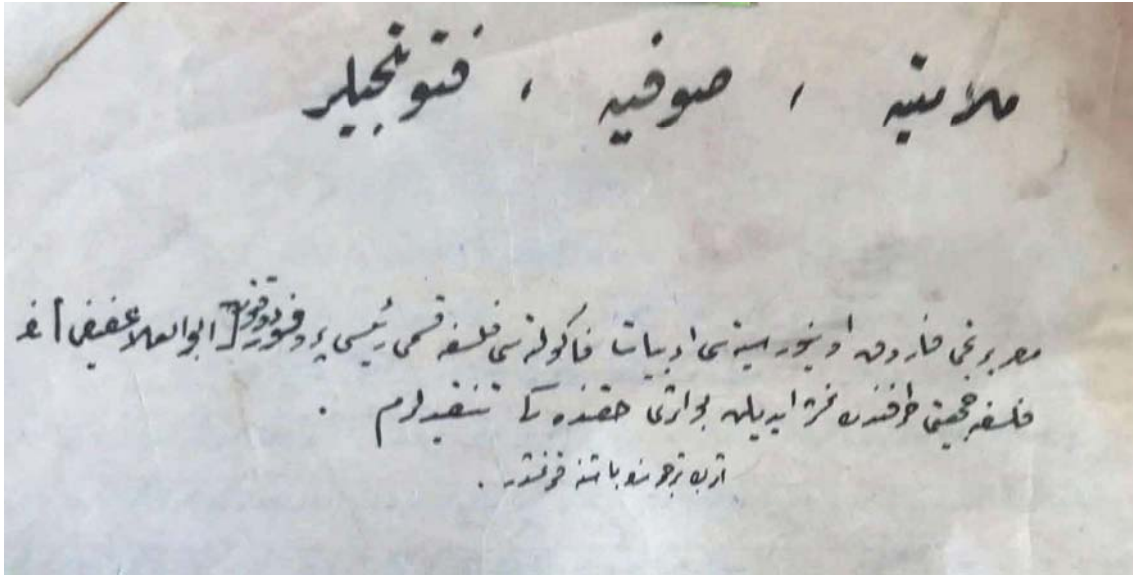
İstanbul Edebiyat Fakültesi
ve Ankara İlahiyat Fakül.
Felsefe ve sosyoloji Ord. Prof.

Adres:

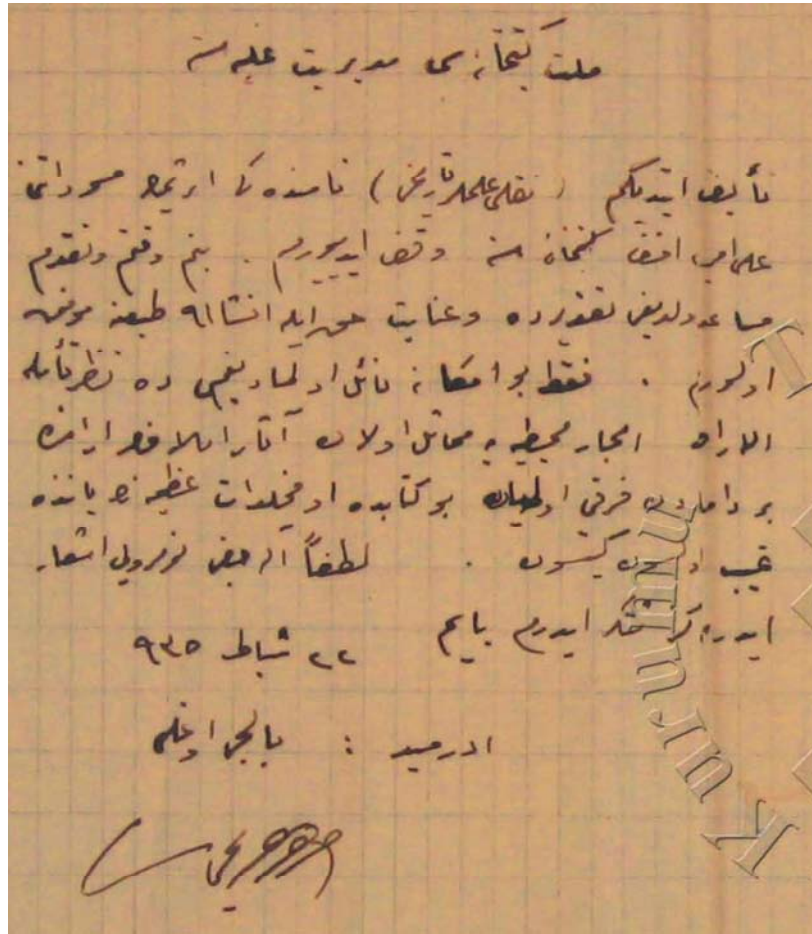
Macka - Kaatani
Caddesi, 74/3
İstanbul

Hilmi Ziya Ülke

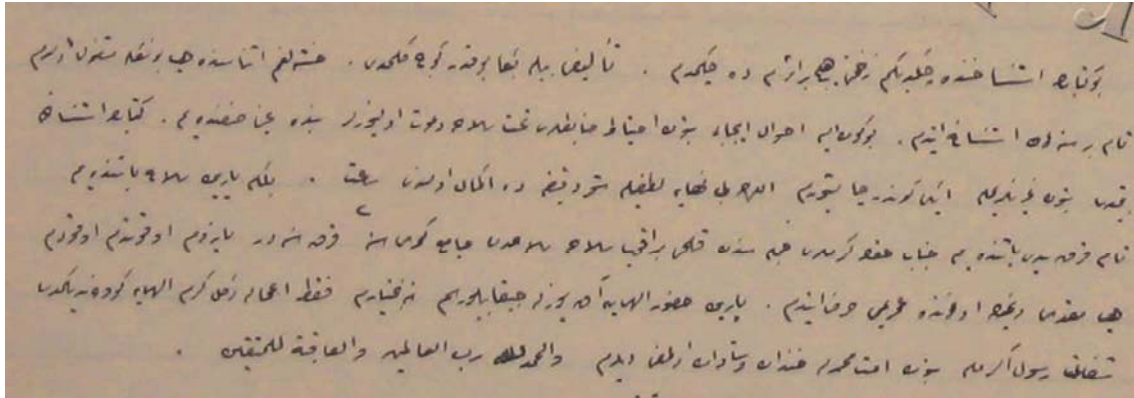
H-Z-Ülke



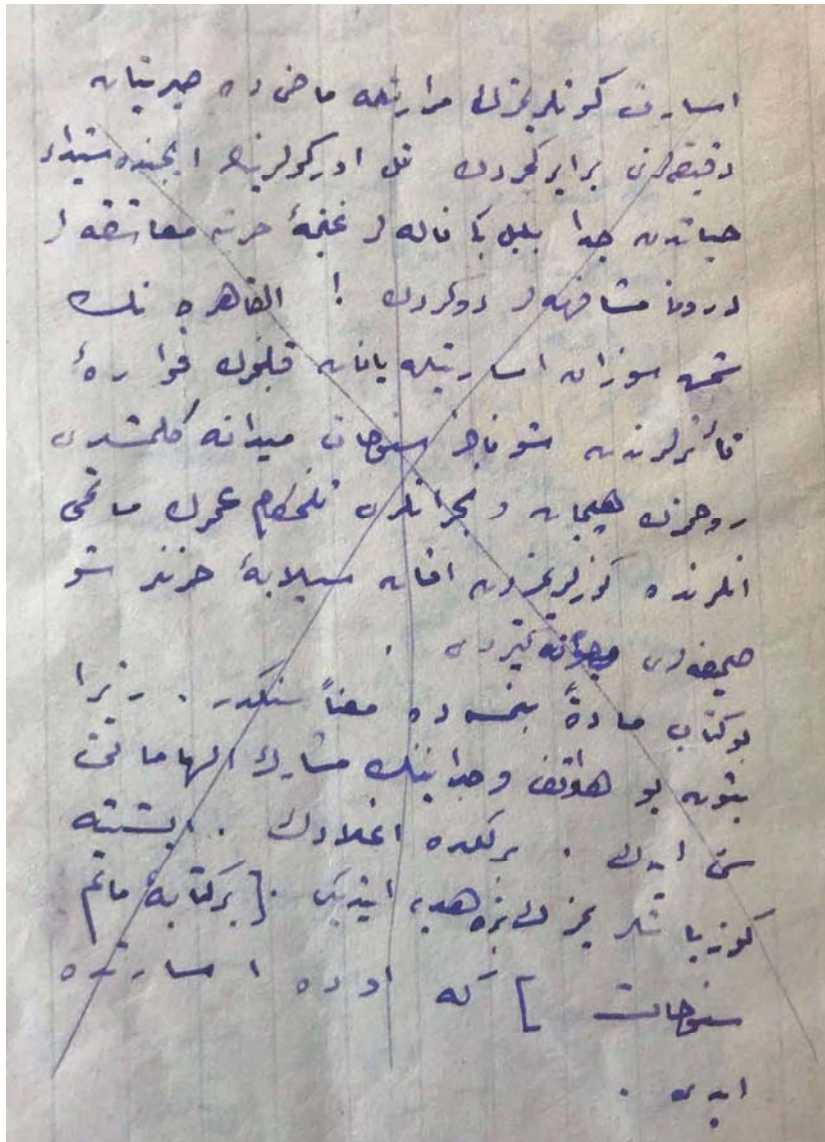
Ek-10: Melametiyye, Sufiyye, Fütüvvetçiler'in kapak sayfası.



Ek-11: Tahir Harîmî'nin Naklî İlimler Tarihi'ni vakfettiğine dair notu.



Ek-12: Tahir Harîmî'nin Naklî İlimler Tarihi'nin istinsahı ile ilgili yazdığı not.



Ek-13: Sümûhât-ı Esaret'in başlangıcında bulunan yazı.

۲۹۸ / ۱۴ / ۲۰
بوتنایه برجه اوله دوع
تقدیرده خاتمه مکت
کتابخانه وقف اغسته
۶۶۶۶
بالی نیت

Ek-14: Tahir Harîmi'nin Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar'ı vakfettiğine dair notu.